

T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

CEVAT ABBAS GÜRER
(HAYATI, ASKERİ ve SİYASİ FAALİYETLERİ)

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

HAZIRLAYAN
Özgür AKDAĞ
1541060017

DANIŞMAN
Prof.Dr. Bayram AKÇA

ŞUBAT, 2020
MUĞLA

**T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI**

**CEVAT ABBAS GÜRER
(HAYATI, ASKERİ ve SİYASİ FAALİYETLERİ)**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

**HAZIRLAYAN
Özgür AKDAĞ
1541060017**

**DANIŞMAN
Prof.Dr. Bayram AKÇA**

**ŞUBAT, 2020
MUĞLA**

**T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİMDALI**

**CEVAT ABBAS GÜRER
(Hayatı, Askeri ve Siyasi Faaliyetleri)**

**HAZIRLAYANIN
Özgür AKDAĞ**

**Sosyal Bilimler Enstitüsünde
Tezli Yüksek Lisans
Diploması Verilmesi İçin Kabul Edilen Tez.**

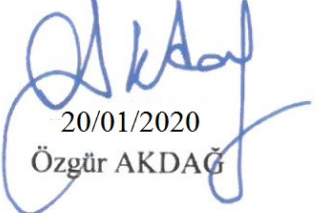
**Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 18/02/2020
Tezin Sözlü Savunma Tarihi : 20/01/2020**

**Tez Danışmanı : Prof. Dr. Bayram AKÇA
Jüri Üyesi : Doç. Dr. Ahmet TOKSOY
Jüri Üyesi : Doç. Dr. Mustafa GÖKÇE
Enstitü Müdürü: Prof. Dr. Bayram COŞKUN**

**ARALIK 2019
MUĞLA**

YEMİN

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Cevat Abbas Gürer (Hayatı, Askeri ve Siyasi Faaliyetleri)” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

20/01/2020
Özgür AKDAĞ

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ**TEZ VERİ GİRİŞ FORMU****YAZARIN**

Soyadı : Akdağ

Adı : Özgür

Referans No:

TEZİN ADI Cevat Abbas Gürer (Hayatı, Askeri ve Siyasi Faaliyetleri)

Türkçe:

Y. Dil:

TEZİN TÜRÜ: Yüksek Lisans**Doktora****Sanatta Yeterlilik****TEZİN KABUL EDİLDİĞİ**

Üniversite : Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Fakülte :

Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü

Diğer Kuruluşlar :

Tarih :

TEZ YAYINLANMIŞSA

Yayımlayan :

Basım Yeri :

Basım Tarihi :

ISBN :

TEZ YÖNETİCİSİNİN

Soyadı, Adı :

Unvanı :

TEZİN YAZILDIĞI DİL : Türkçe

TEZİN SAYFA SAYISI: 54

TEZİN KONUSU (KONULARI) : Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün I. Dünya Savaşı'nda Çanakkale Cephesi'nde Anafartalar'dan itibaren yaverlik görevini ifa eden Cevat Abbas Bey'in (Gürer) gerçekleştirmiş olduğu faaliyetlerdir.

TÜRKÇE ANAHTAR KELİMELEER (En az üç en fazla beş adet):

- 1.Cevat Abbas Bey (Gürer)
2. Gazi Mustafa Kemal Atatürk
3. Yaverlik
- 4.
- 5.

İNGİLİZCE ANAHTAR KELİMELEER:

1. Cevat Abbas Bey (Gürer)
2. Gazi Mustafa Kemal Atatürk
3. Adjutancy
- 4.
- 5.

1- Tezimden fotokopi yapılmasına izin vermiyorum

2- Tezimden dipnot gösterilmek şartıyla bir bölümünün fotokopisi alınabilir

3- Kaynak gösterilmek şartıyla tezimin tamamının fotokopisi alınabilir

Yazarın İmzası :

Tarih : 20/01/2020

CEVAT ABBAS GÜRER (HAYATI, ASKERİ VE SİYASİ FAALİYETLERİ)

ÖZET

Manastır Harp Okulu'ndan Teğmen rütbesiyle mezun olan Cevat Abbas Bey Balkan Savaşları'nda yer almış ve I. Dünya Savaşının başlamasının ardından Çanakkale Cephesi'nde Anafartalar'da daha önce tanışıklığı bulunan Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın yaveri olarak vazifelendirilmiştir. Anafartalar'dan sonra da Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın yaveri olarak görevini sürdürmüştür ve önemli bir tarihi şahsiyetin yaptığı işlere refakat etmiştir. Çanakkale Cephesinden sonra Kafkasya Cephesinde 16. Kolordu Komutanlığı'nda görevlendirilen Gazi Mustafa Kemal Paşa'yla birlikte Diyarbakır, Bitlis, Muş gibi Doğu vilayetlerinde bulunmuş ve Gazi Mustafa Kemal Paşa'ya yaverlik vazifesini sürdürmüştür. Buradan sonra Suriye-Filistin Cephesinde kurulan Yıldırım Orduları Grup Komutanlığı'nda vazifelendirilen komutanıyla birlikte Adana, Halep ve Şam dolaylarında bulunmuş burada birçok başarıya muvaffak olmuştur. Yıldırım Orduları Grup Komutanlığı'nın kaldırılmasının ardından İstanbul'a dönerken Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın yanında bulunmuştur. İstanbul'da kurmuş olduğu temaslar sayesinde Gazi Mustafa Kemal Paşa ile birlikte Anadolu'ya geçmiş ve Milli mücadele meşalesini yakan mücahitlerden biri olmuştur. Gazi Mustafa Kemal Paşa ile birlikte askerlik vazifesinden istifa edip Mebusan Meclisine Bolu vilayetinden vekil seçilmiş ve Misak-ı Milli'nin kabul edilmesinde önemli bir rol oynamıştır. İstanbul'un işgale uğramasının ardından Ankara'da açılan TBMM'ye gelerek Bolu Mebusu olarak görevine devam etmiştir. TBMM adına Sofya'da diplomatlık yapmış ve aziz vatanın işgallerden temizlenmesi adına var gücüyle çalışmalar yapmıştır. Cumhuriyet'in kurucusu olan Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın yaverliği gibi ulu bir görevde bulunan Cevat Abbas Bey 4 Temmuz 1943 yılında hayata veda etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Cevat Abbas Bey (Gürer), Gazi Mustafa Kemal Atatürk, Yaverlik

CEVAT ABBAS GURER (HIS LIFE, HIS MILITARY and POLITICAL ACTIVITIES)

ABSTRACT

Mister Cevat Abbas who graduated from Manastır War Academy as lieutenant degree took part in Balkan Wars I. After the beginning of World War I, he was charged as adjutant of Gazi Mustafa Kemal Pasha who has already met before with him. Thereafter, Suvla War, he resumed his charge as adjutant of Gazi Mustafa Kemal Pasha and he accompanied the things of historically important person. Then by Çanakkale front, he resumed his charge with Gazi Mustafa Kemal Pasha who was commissioned officer in 16th Corps Commander. After then, he succeeded in many achievements with his commander charged with in Yıldırım Armies Group Commander around Adana, Aleppo and Damascus. He accompanied Mustafa Kemal Pasha while they were returning to İstanbul after Yıldırım Armies Group Commandership had been disbanded. With Gazi Mustafa Kemal Pasha he went to the Anatolia and became one of the combatants who lighted a torch of national struggle. He resigned his military service with Gazi Mustafa Kemal Pasha. He elected from Bolu province as a deputy for the first Turkish Parliament. He played an important role in accepting National Pact. He kept his duty as a Bolu province deputy in Grand National Assembly of Turkey went into action in Ankara after the invasion of İstanbul. Cevat Abbas Gürer was a diplomat in Sofia on behalf of Grand National Assembly of Turkey and pulled out all the stops against enemy invasion. Mister Cevat Abbas, who was adjutant of Gazi Mustafa Kemal Pasha the founder of Turkish Republic, passed away on the 4th of July in 1943.

Keywords: Cevat Abbas Bey (Gürer), Gazi Mustafa Kemal Atatürk, Adjutancy

ÖNSÖZ

I. Dünya Savaşı'nda Çanakkale Cephesi'nde Anafartalar'dan itibaren Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün yaverlik görevini ifa eden Cevat Abbas Bey(Gürer), önemli bir tarihi şahsiyetin yaptığı işlere refakat etmiştir.

Bu çalışmada, pek çok önemli olaylara şahitlik etmesinin yanı sıra gerek milli mücadele döneminde gerekse cumhuriyetin ilk yıllarında yapmış olduğu askeri ve siyasi faaliyetlerle cumhuriyet tarihimizde önemli bir yeri olan Cevat Abbas Bey (Gürer)'in hayatı biyografi çerçevesinde incelenmiştir.

Bu çalışmada değerli bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım ve çalışmam esnasında sürekli olarak bana yol gösteren danışmanım Prof.Dr. Bayram Akça'ya ve her zaman yanımda olan ve desteklerini esirgemeyen eşime şükran borcumu belirtmek isterim.

Özgür AKDAĞ

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	İ
İÇİNDEKİLER	İİ
KISALTMALAR.....	İİİ
GİRİŞ	1
Yaverlik Müessesesi	4
I. BÖLÜM.....	7
CEVAT ABBAS BEY'İN EĞİTİM- ÖĞRETİMİ VE MEMURİYET HAYATI	7
1.1 Cevat Abbas Bey'in Eğitim-Öğretimi ve Memuriyet Hayatı	7
1.2. Cevat Abbas Bey ile Mustafa Kemal Paşa'nın İlk Karşılılaşması.....	10
II. BÖLÜM	12
CEVAT ABBAS BEY'İN ASKERİ FAALİYETLERİ	12
2.1 Anafartalar Grup Komutanlığı'nda Meydana Gelen Hadiseler	12
2.2 XVI. Kolordu Komutanlığı ve Kafkasya Cephesi'nde Yaşanan Olaylar	19
2.3 Hicaz Seferi Kuvvet Komutanlığı'nın Kurulması ve Kaldırılması	24
2.4 VII. Yıldırım Orduları Komutanlığı'nda Cereyan Eden Hadiseler	25
2.5 Mütareke Dönemi'nde İstanbul'da Yaşanan Olaylar	30
III. BÖLÜM	35
CEVAT ABBAS BEY'İN SİYASİ FAALİYETLERİ.....	35
3.1 Cevat Abbas Bey'in Askerlik Mesleğinden Ayrılmasından Sonra Yaşananlar ...	35
3.2 Türk Tayyare Cemiyeti'nin Kuruluşu	41
3.3 Ateş-Güneş Kulübü'nün Kuruluşu	43
3.4 Cevat Abbas Bey'in Meclise sunmuş olduğu Teklif ve Önergeler	44
3.5 Gazi Mustafa Kemal Paşa ile Cevat Abbas Bey Arasında geçen Hatıralar.....	44
3.5 Gazi Mustafa Kemal Paşa ile Cevat Abbas Bey Arasında geçen Hatıralar.....	44
3.5.1 Ticaret Meselesi.....	44
3.5.2 Mustafa Kemal Paşa'yı Koruyan Köstekli Saat	45
3.5.3 Atatürk'ün Tarih Tanımı.....	46
3.5.4 Saltanatın İlgası Düşüncesi.....	46
3.5.5 Cevat Abbas Bey'in Oğlu	47
3.5.6 Cevat Abbas Bey'in Kocaeli'deki Çiftliği.....	47
SONUÇ.....	49
KAYNAKÇA	52

KISALTMALAR

AÜSBF: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi

BMM: Büyük Millet MeclisiC: Cilt

s:Sayfa

S: Sayı

TBMM: Türkiye Büyük Millet Meclisi

TTK: Türk Tarih Kurumu

YKY: Yapı Kredi Yayınları

GİRİŞ

Çalışmamıza başlamadan evvel Cevat Abbas Bey'in doğumunun öncesinde Osmanlı Devleti'nin genel durumundan bahsetmenin faydalı olacağını düşünüyoruz.

1789 yılında gerçekleşen Fransız İhtilali'nden sonra ortaya çıkmış ve önemli ölçüde yayılma göstermiş olan milliyetçilik akımı, çok uluslu yapılara sahip olan imparatorluklar üzerinde etkili olmuştur. Milliyetçilik akımından etkilenenler arasında içinde farklı etnik kökenleri barındıran Osmanlı Devleti de yer almıştır. Özellikle Balkanlar'da Panslavizm politikası yürütmeye çalışan Rusya, Balkanlar'da Osmanlı Devletine tabi bir şekilde yaşayan küçük devletleri Osmanlı Devleti aleyhinde kışkırtmayı başarmıştır. Balkanlarda milliyetçilik akımından ilk etkilenen Sırp olmuştur ve 1804 yılında Sırp İsyanını başlatmışlardır. Sırp İsyanı, Osmanlı Devleti tarafından bastırılmıştır. Ancak Osmanlı Devleti ile Rusya arasında cereyan eden savaş sonrası 1812 yılında imzalanan Bükreş Antlaşması'yla Sırp muhtariyetlik elde etmiştir. Daha sonra 1821 yılında Yunan İsyanı başlamış ve bu isyan sonucunda, 1829 yılında imzalanan Edirne Antlaşması'yla Yunanlar bağımsızlıklarını elde etmiştir. Böylelikle Balkanlar'da Osmanlı Devleti'nden ayrılan ilk millet Yunanlar olmuştur. (Armaoğlu, 1973: 95-107).

Balkanlar'da yaşanan isyanlar neticesinde geniş toprak kayıplarına uğrayan Osmanlı Devleti, tehdit altında kalmış ve giderek güç kaybeden devlet denge politikası uygulamaya başlamıştır. (Yılmaz, 1998: 113). Toprak bütünlüğünü tehdit eden devletlere karşı, çıkarlarının örtüştüğü devletlerle işbirliği yolunu tutmuştur. Milliyetçilik akımının etkilerinden kurtulmak ve Avrupalı Devletlerin Osmanlı Devleti'nin iç işlerine müdahale etmesine engel olabilmek için sırasıyla 1839 yılında Tanzimat (Uçarol, 1995: 180-183) ve 1856 yılında Islahat Fermanlarını ilan etmiştir. Bu fermanlarla; Osmanlı Devleti içinde yaşayan Gayrimüslim tebaanın, Müslüman tebaayla eşit haklara sahip olması amaçlanmıştır. (Uçarol, 1995: 208-211). Bu fermanların ilanı toprak kayıplarının önüne geçmemiştir. Toprak bütünlüğünü koruyabilmek adına bu seferde tebaayı bir arada tutmak için Osmanlı aydınları tarafından XIX. yüzyılın sonlarına doğru Osmanlı Devleti'ni kurtarmaya yönelik Türkçülük, İslamcılık, Osmanlıcılık ve Batıcılık fikir akımları ortaya çıkmış ve bu

yolla milliyetçilik akımının olumsuz etkenlerinin ortadan kalkması düşünülmüştür. (Şenşekerci-Gülcan, 2003: 31-35).

Balkanlarda toprak kayıpları sürerken, adına Genç Osmanlı denilen aydın bir grup Tanzimat Dönemiyle başlayan modernleşme hareketleri çerçevesinde anayasal düzene geçmek ve yönetimde halkın da bulunması için çalışmalara başlamışlardır. Bu bağlamda Avrupalı Devletlerin de desteğini alarak Sultan Abdülaziz'i tahtan indirip yerine Sultan Murat'ı tahta çıkarmışlardır. Fakat Sultan Murat'ın psikolojik problemlerinden ötürü Genç Osmanlılara Meşrutiyeti ilan etme sözü veren II. Abdülhamit tahta çıkarmışlardır. Yeni bir döneme başlayan Osmanlı Devleti'nde 1876 yılında Osmanlı Devleti'nin ilk anayasası olan Kanun-i Esasi ilan edilmiş ve meşruti bir yönetim sistemine geçilmiştir. (Hayta-Ünal, 2012: 175).

Rusya'nın, Balkanlarda etkili olan Panslavizm Politikası sürerken, Balkan topluluklarının Osmanlı Devleti'nden koparılması için Avrupa Devletleri de işe karışmıştır. (Armaoğlu, 1973: 257). Balkanlarda siyasi karışıklık hat safhalara yükselmiştir. Rusya tarihi bir politikası olan sıcak denizlere inmek ve Balkanlardaki Panslavizm politikasını gerçekleştirmek için Osmanlı Devleti'ne savaş ilan etmiş ve tarihi adı 93 Harbi olarak geçen, 1877-78 Osmanlı Devleti ile Rusya Savaşı gerçekleşmiştir. Savaşın sonunda Osmanlı Devleti ağır bir yenilgi almış ve Rusya ile Ayastefanos (Yeşilköy) Antlaşması'nı imzalamak zorunda kalmıştır. (Uçarol, 1995: 337-339). Bu antlaşmanın maddeleri Avrupalı Devletlerin çıkarlarına ters düşmesi üzerine Ayastefanos Antlaşması geçerliliğini yitirmiş ve aynı yıl Berlin Antlaşması imzalanmıştır. Berlin Antlaşması'yla; Balkanlarda, Osmanlı Devleti'ne bağlı Sırbistan, Romanya ve Karadağ'da Yunanistan'dan sonra bağımsızlıklarını kazanmışlardır. Ayrıca bu antlaşmada arabuluculuk yaptığı için ve Osmanlı Devleti'nin Doğu Anadolu'da bulunan topraklarının geri iadesini sağladığı için Kıbrıs; İngiltere'ye geçici olarak terk olunmuştur. (Yılmaz, 1998: 185-190). Sultan II. Abdülhamit bu savaşın başlamasına neden olarak meclisi göstermiş ve meclisi kapatıp, anayasayı askıya almıştır. Böylelikle Osmanlı Devleti'nde monarşi sistemine tekrar dönülmüştür. Ayrıca ekonomik bakımdan da çökmüştür. (Hayta-Ünal, 2012: 178).

Ayastefanos (Yeşilköy) Antlaşması ile Bulgaristan'a verilen Makedonya'nın Berlin Antlaşması ile Osmanlı Devleti'ne geri verilmiş ve Bulgaristan üç bölgeye ayrılmıştır.

Bu antlaşmanın ardından Bulgarlar, Makedonya'yı ilhak etmek istemiştir. Bu yüzden komitalar kurmuştur. Diğer Balkan Devletleri Bulgarların güçlenmesini istememiş ve Makedonya meydana gelen Bulgar komitacıların faaliyetleri üzerine Sırbistan ve Yunanistan'da komitalar kurmuştur. Bu durumdan dolayı Balkanlarda siyasi durum karışmış ve Balkan bunalımı yaşanmaya başlamıştır. Balkan Savaşları'na kadar bu bunalım devam etmiştir. (Armaoğlu, 1973: 297-302).

Balkan bunalımı hat safhalara doğru ilerlerken, İngiliz Kralı VII Edward ile Rus Çarı II. Nikola 8-9 Haziran 1908 tarihinde Reval'de gerçekleştirdikleri toplantının ardından Makedonya'da yenilik yapılması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu tutum karşısında endişeye düşen İttihat ve Terakki Cemiyeti, Avrupalı Devletlerin Osmanlı Devleti'nin iç politikasına müdahale etmelerine engel olabilmek için, Sultan II. Abdülhamit üzerinde baskı kurarak 1908 yılında II. Meşrutiyeti ilan ettirmişlerdir. (Uçarol, 1995: 399-403).

II. Meşrutiyet'in İlanından sonra meydana gelen olaylar Osmanlı Devleti'ni derinden sarsmıştır. Bulgaristan 5 Ekim 1908 tarihinde bağımsızlığını ilan etmiş, Avusturya-Macaristan 6 Ekim 1908 tarihinde Bosna-Hersek'i ilhak etmiş ve Girit ise Yunanistan'a katıldığını bildirmiştir. Bundan başka 13 Nisan 1909 tarihinde başkent İstanbul'da meydana gelen 31 Mart Ayaklanması, Edirne ve Selanik'ten gelen içinde Mustafa Kemal Paşa'nın da bulunduğu Harekât Ordusu tarafından bastırılmıştır. 31 Mart Ayaklanmasının ardından durumun tekrar etmemesi için Sultan II. Abdülhamit tahtan indirilmiş ve yerine Sultan V. Mehmet Reşat tahta çıkarılmıştır. (Armaoğlu, 1973: 308-321).

Bu dönemde devletin işi Akdeniz'de de yolunda gitmemiş Avrupa'da siyasi birliğini tamamlamış olan İtalya, 1911 yılında Osmanlı Devleti'nin Afrika kıtasında bulunan toprağı Trablusgarp'a saldırmıştır. Trablusgarp savaşı devam ederken Balkanlar'da da durumlar iyi gitmemiş ve Balkan Devletleri arasında Osmanlı Devleti'ne karşı ittifak oluşmuş ve Osmanlı Devleti için büyük bir tehlike meydana gelmeye başlamıştır. Balkanlar'da beliren bu tehlike karşısında İtalya ile 18 Ekim 1912 tarihinde Uşi Antlaşması'nı karşılıklı imza ederek Trablusgarp ve Bingazi'yi İtalya'ya bırakmışlardır. (Yılmaz, 1998: 195-196).

1912 yılında Balkan Devletleri'nden öncelikle Karadağ, Osmanlı Devletine savaş açmış ardından sırasıyla Bulgaristan, Sırbistan ve Yunanistan da Osmanlı Devleti'ne savaş ilan etmişlerdir. Bu siyasi karmaşadan yararlanan Arnavutluk'ta bağımsızlığını ilan etmiştir. 1913 yılında taraflar Londra Antlaşması'nı imza ederek I. Balkan Savaşı'na son vermişlerdir. Bu antlaşma ile Osmanlı Devleti Midye-Enez hattına çekilerek Edirne'yi; Bulgaristan'a bırakmıştır. Böylelikle Batı Trakya Balkan Devletleri'ne terk edilmiştir. (Uçarol, 1995: 437-441). Bulgaristan'ın geniş topraklar elde etmesi üzerine Balkan Devletleri bu seferde kendi aralarında anlaşmazlığa düşüp savaşımaya başlamışlardır. Bu fırsatı değerlendiren Osmanlı Devleti Edirne'yi Bulgarların elinden almayı başarmıştır.

Balkanlar'da durumlar böyleyken, Avrupa'da tüm dünyayı etkisi altına alacak önemli gelişmeler yaşanmıştır. Avrupa'da Almanya ve İtalya'nın siyasi birliklerini tamamlayıp İngiltere'ye ve Fransa'ya rakip olmaları siyasi, ekonomik ve askeri yönden Avrupa Devletleri'ni olumsuz etkilemiştir. XX. yüzyılın başlarında sömürgecilik yarışına giren Almanya ve İtalya yanlarına Avusturya-Macaristan'ı da alarak İttifak Grubunu teşkil etmiştir. Bu oluşma karşılık olarak bir denge oluşturmak için İngiltere, Fransa ve Rus Çarlığı arasında İtilaf Grubu meydana gelmiştir. 1914 yılında Avusturya-Macaristan'ın, Sırbistan'a savaş ilan etmesi üzerine tüm dünyada etkili olacak I. Dünya Savaşı başlamıştır. Bu savaşa Osmanlı Devleti İttifak Grubu içinde yer alarak girmiştir. (Armaoğlu, 1983: 100-104).

Görüldüğü gibi Osmanlı Devleti'nin son dönemleri savaşlar silsilesiyle ve geniş toprak kayıplarıyla geçmiştir. İstibdat döneminin yaşandığı ve ekonomik buhran içinde olan Osmanlı Devleti çöküşe doğru sürüklenmiştir.

Yaverlik Müessesesi

Yaver sözcüğü; Farsça kökenli olup iki anlam taşımaktadır. İlk anlamı yardımcı, diğer anlamı ise yüksek rütbeli devlet adamlarının hizmetlerini gören kimselerdir.(Doğan, 2003: 1401). Osmanlıca/Türkçe sözlükte ise; yaver kelimesinin anlamı maaş ve tahsisatı olmadan hükümdar yardımcılığı yapan kimseler olarak tanımlanmıştır. (Özön, 1979: 784). Osmanlı İmparatorluğu'nda padişah ve yüksek mevkilerde vazifeli kimselerin hizmetinde vazife alan kişilerdir, ancak Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte

sadece cumhurbaşkanının emir subaylığını ifa eden kimseler için kullanılmıştır. (Cumhurbaşkanlığı Tarihi, 2005: 393).

Osmanlı Devleti dönemi padişahlarının yaverlik görevini klasik dönemde sarayda bulunan dört büyük Enderun ağasından biri olan silâhtar ağa ifa etmiştir. Saraydaki Enderun Ağalarından biri olan Silahtar Ağanın vazifeleri; padişahın silahlarını taşır ve kapıkulu askerleriyle birlikte, padişahın çadırının muhafazasını sağlamıştır. Padişaha yakın olması hasebiyle saray başyaveri olarak görev almıştır. (Ortaylı, 2006: 175).

Sultan II. Mahmut devrinden başlayarak yaverlik vazifesini ilkin Enderun Nazırı, ardından da Mabeyn Müşiri ifa etmiştir. (Akansel, 2006: 25). Yaver-i Harp ve Seryaver payeleri ilk defa Sultan Abdülmecid devrinde kullanılmaya başlanmıştır. Yaverlik sınıfının oluşması da yine bu dönemde meydana gelmiştir. Yaver-i Ekrem payesi de Sultan Abdülmecid döneminde kullanılmıştır. Yaverlik payesi ilk defa, Mısır Gezisi esnasında Sultan Abdülaziz'e eşlik eden, Sadrazam Fuat Paşa'ya verilmiştir. Sultan II. Abdülhamid döneminde ise ordu içinde en kıdemli müşirlere padişah tarafından Yaver-i Ekrem-i Hazret-i Şehriyar payesi verilmiştir. (Karacan, 2002: 1706).

1878 yılına değin Mabeyn-i Hümayun'da: yaverlere ait bir kısma tesadüf edilmemiştir. Fakat Ali Karacan; "1876 yılında Mabeyn'de Seryaver-i Ekrem olarak Erkan-ı Harbiye Mirlivası Mehmet Paşa'nın bulunması diğer yaverlerin de olduğunun işaretidir." demiştir. 1879 senesine gelindiğinde ise Mabeyn'de 5'i müşir, diğerleri farklı derecelerden 39 tane Yaver-i Hazret-i Şehriyarı yer almıştır. 1880 yılında ise sayıları 56 kişiye ulaşmıştır. Bunlar 5'i müşir derecesinde görevine devam etmiştir. (Karacan, 2002: 1707).

1881 yılına kadar herhangi bir sınıflandırılmaya tabi tutulmayan Yaveranın Mabeyn-i Hümayun'daki ilk sınıflandırma, bu yıl içinde yapılmıştır. Bu bağlamda sarayda resmi işleri ve haberleşmeyi doğrudan yürüten daireler arasında yer alan Yaverler Dairesi'nden başka Mabeyn Teşkilatı'nda; Yaveran, üç bölüme ayrılmıştır. Bunlar; Yaveran-ı Kiram-ı Hazret-i Şehriyarlar, Yaveran-ı Hazreti Şehriyarlar ve Yaver-i Fahri Hazreti Şehriyarlar olarak karşımıza çıkmıştır. (Karacan, 2002: 1707).

Yaverler, sarayda görevli bulunan başka kimselerden farklı bir kıyafet giymişlerdir. Yaveran bölümüne alınanlar kendilerine has üniforma, mahmuzlu rugan çizme, beyaz eldiven, kırmızı renk fes, yaverlik kordonu ile nişanını ve kabzasında aslan başı üsluplu bir kılıç kuşanmışlardır. Bu üniforma yaverlerin özel bir statüsü olduğunu da göstermiştir. (Karacan, 2002: 1715).

II. Meşrutiyet'in ilanından sonra, yaverliklere kısıtlamalar getirilmiştir. Padişah yaverleri ile fahri yaverler kurmay subay ve paşalar arasından seçilmiştir. Osmanlı Devleti'nin son demlerinde, Sadrazamın ve Harbiye Nazırının da başyaveri bulunmuştur. Yine bu dönemde ordu kumandanlarının da emir subaylarına yaver denilmiştir. (Durupınar, 2003: 14).

I. BÖLÜM

CEVAT ABBAS BEY'İN EĞİTİM-ÖĞRETİMİ VE MEMURİYET HAYATI

1.1 Cevat Abbas Bey'in Eğitim-Öğretimi ve Memuriyet Hayatı

Cevat Abbas Bey, 7 Ağustos 1887 tarihinde günümüzde Sırbistan sınırları içinde bulunan Niş Kentinde dünyaya gelmiştir. Kayıtlara göre; babası Şerif Abbas Bey, annesi ise Fatma Hanımdır. Memduhe Hanım ile evlenmiş ve 6 çocuğu dünyaya gelmiştir. İlkokul ve ortaokul öğrenimini Üsküp'te tamamlamıştır. Askeri lise ve harp okulu eğitimini ise Manastır'da görmüştür. 13 Aralık 1905 tarihinde Manastır Harp Okulu'na girmeyi başarmıştır. İyi bir eğitim almış olan Cevat Abbas Bey; Fransızca ve Bulgarca dillerini öğrenmiştir. 1 Eylül 1908 tarihinde Manastır Harbiye Mektebi'nden Piyade Teğmen payesi almış ve mezuniyetinin ardından 3. Ordu 19. Alay 3. Tabur 2. Bölük Komutanlığına tayin edilmiştir. (TBMM Arşivi, Mehmet Cevat Abbas (Gürer), Sicil No: 60). Ayrıca Harp Okulu'na başladığı dönemde İttihat ve Terakki Cemiyeti'yle tanışmış ve üyesi olmuştur. (Yarar-Delialioğlu, 1999: 97).

3. Ordu 19. Alay 3. Tabur 2. Bölük Komutanlığı tarafından Preşova, Koçana, Kumanova ve Köprülü kentlerinde vazifelendirilmiştir. 1910 yılının başlarında Selanik'te açılan Zabıt Talimğâhına eğitim almak için gönderilmiştir. 1910 yılının sonlarına doğru talimini tamamlamış ve Selanik 1. Takip Taburunun 2. Bölük Komutanlığına tayin edilmiştir. Selanik'te eşkıya takibi görevini ifa etmiştir. Buradan sonra da 1911 yılının sonlarında 37. Alay Yaverliğine tayin edilmiştir. (TBMM Arşivi, Mehmet Cevat Abbas (Gürer), Sicil No: 60).

İtalya'nın, Osmanlı Devleti'ne savaş ilanı etmesi üzerine seferberlik ilan edilmiş ve Cevat Abbas Bey'in de yer aldığı 37. Alay, Selanik Körfezi'nin korunması için görevlendirilmiştir. Temmuz 1912 tarihinde böbreklerinden rahatsızlanan Cevat Abbas Bey tedavi görmesi ve hava değişimi için İstanbul'a sevk edilmiştir. (Gürer, 2019: 6).

Cevat Abbas Bey, 19 Ekim 1912 tarihinde üsteğmenlik payesine yükseltilmiş ve 3 Şubat 1913 tarihinde İnzibat Subayı olarak İstanbul Merkez Komutanlığı'na tayin olunmuştur. İnzibat Subaylığı görevine ilaveten I. Dünya Savaşı'nın başlarında Yedek Subay Talimgâhının 11. Bölük Komutanlığı görevini de üzerine almıştır. 16 Nisan 1915 tarihinde Çanakkale'de bulunan Anafartalar Grup Komutanlığına emrine verilmiştir. 13 Aralık 1916 tarihinde Yüzbaşı Rütbesine terfi etmiştir. Daha sonra 16. Kolordu Komutanı Mustafa Kemal Paşa'nın yaverliği görevine getirilmiştir. Burada Mustafa Kemal Paşa'nın özel kalemi görevini ifa etmiştir. Bu görev süresince Kılıçlı 4. Dereceden Mecidi Nişanı ve Kılıçlı Liyakat Madalyasına layık görülmüştür. (TBMM Arşivi, Mehmet Cevat Abbas (Gürer), Sicil No: 60).

Kafkas, Filistin ve Yıldırım Orduları Grup Komutanlığında Mustafa Kemal Paşa'yla birlikte özel yaveri sıfatıyla bulunmuştur. Kafkas Cephesi'ndeki başarılı görevi sebebiyle maaşına zam yapılarak ödüllendirilmiştir. Aralık 1917 tarihinde Osmanlı Devleti Veliahdı Mehmed Vahideddin'in Almanya gezisine Mustafa Kemal Paşa'yla birlikte refakat etmiştir. Burada, Almanya İmparatoru II. Wilhelm tarafından 2. Dereceden Demir Salip Nişanı'na layık görülmüştür. Yine aynı yıl içerisinde Yıldırım Orduları Grup Komutanı Otto Liman Von Sanders Paşa tarafından 1. Dereceden Demir Salip Nişanı'yla ödüllendirilmiştir. (Gürer, 2019: 6).

Mondros Mütarekesinin ardından, Yıldırım Orduları Grup Komutanlığı'nın lağvedilmesi üzerine Mustafa Kemal Paşa'yla birlikte 13 Kasım 1918 tarihinde İstanbul'a gitmiştir. (Yarar-Delialioğlu, 1999: 97). İstanbul'da İngilizler tarafından yürütülen gizli çalışmalar neticesinde 28 Şubat 1919 tarihinde, İngiliz Gizli Servis Ajanı Yüzbaşı Hoyland, İstanbul'da bulunan İngiliz Gizli Servis Başkanlığı'na sunmuş olduğu raporda 34 kişinin İstanbul dışında başka bir yere gönderilmelerini istemiştir. İngiliz Gizli Servisi'ne sunulan bu raporda listenin içinde Mustafa Kemal Paşa ile birlikte Cevat Abbas Bey'de yer almıştır. Ancak bu rapor tatbik edilmemiştir. (Coşkun, 2011: 241).

Mustafa Kemal Paşa'ya verilen 9. Ordu Müfettişliği görevi üzerine Cevat Abbas Bey, başyaver vazifesiyle Mustafa Kemal Paşa ile birlikte Samsun'a hareket etmiştir. (Gürer, 2019: 7). 8 Temmuz 1919 tarihinde Mustafa Kemal Paşa'nın askerlik vazifesinden ayrılıp sine-i millete dönmesi üzerine Erzurum Müstahkem Mevkii

Komutanlığı'na tayin olmuştur. (Yarar-Delialioğlu, 1999: 97). Bu görevdeyken Yaver Muzaffer Bey (Kılıç) ile birlikte askerlik mesleğinden ayrılmıştır. (Irmak, 1981: 96). Askerlik görevinden istifa etmesinden sonra Milli Mücadele'ye iştirak etmiş olan Cevat Abbas Bey, kurulan Temsil Heyeti'nde başkâtip olarak vazife almıştır. Sivas Kongresi'nin ardından 8 Ocak 1920 tarihinde tekrar açılan Mebusan Meclisi'ne Bolu Mebusu olarak girmeyi başarmıştır. Mebusan Meclisi'nde, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin ilkeleri doğrultusunda hazırlanan Misak-ı Milli kararlarını inceleyen komisyonda üye sıfatıyla yer almıştır. (Gürer, 2019: 7).

16 Mart 1920 tarihinde İngilizlerin baskısı ve şiddeti üzerine Mebusan Meclisi kapatılmış ve Cevat Abbas Bey, balıkçı kılığında önce Yalova'ya ardından da 1 Temmuz 1920 tarihinde Ankara'ya geçmiştir. BMM'de Bolu Mebusu olarak yer almıştır. (Yarar-Delialioğlu, 1999: 97).

3 Temmuz 1920 tarihinde Yozgat'ta baş gösteren isyan hasebiyle BMM adına Mustafa Kemal Paşa tarafından Yozgat isyanını bastırmakla görevlendirilmiştir. Yozgat ve çevresinde teslim olan isyancılardan 400 kişilik gönüllü küçük bir birlik kurmayı başarmıştır. Kurmuş olduğu bu 400 kişilik birlikle bölgenin güvenliğini sağlamıştır. (Akansel, 2006: 90).

20 Ekim 1920 tarihinde Bulgaristan'a özel vazifeye BMM tarafından gönderilmiş ve Sofya'da BMM'yi yarı resmi temsil etmiştir. (Akansel, 2006: 90). Cevat Abbas Bey, 8 Aralık 1921 tarihinde Türkiye'ye tekrar dönmüştür. (Gürer, 2019: 7). Türkiye'ye dönmesinin ardından BMM'de Savunma Bakanlığı ve Dışişleri Bakanlığı komisyonlarında çalışmalar yapmıştır. (Yarar-Delialioğlu, 1999: 97). Aralık 1922 tarihinde mecliste Bolu mebusluğu yaptığı için Bolulu vatandaşlar tarafından Bolu Fahri Hemşehriliği'ne layık görülmüştür. (Gürer, 2019: 7).

BMM'de II, III, IV ve V. Dönemlerde vekillik görevi yapmış olan Cevat Abbas Bey siyasi hayatını 1939 yılına kadar devam etmiştir. (Yarar-Delialioğlu, 1999: 97). 1 Eylül 1923 tarihinde BMM tarafından Binbaşı rütbesine yükseltilmiştir. Kırmızı ve Yeşil Kurdeleli İstiklal Madalyası sahibi olan Cevat Abbas Bey (Gürer, 2019: 7) 27 Şubat 1927 tarihinde ise ordudan emekli olarak ayrılmıştır. (Yarar-Delialioğlu, 1999: 97).

1.2. Cevat Abbas Bey ile Mustafa Kemal Paşa'nın İlk Karşılılaşması

Selanik'te bulunan, 33. Takip Taburu'nun 19. Alay 3. Tabur 2. Bölüğü'nde vazifelendirilen Cevat Abbas Bey bu taburun da yerini seyyar jandarmaya bırakması sebebiyle 37. Alay 2. Taburda asker yetiştirme göreviyle kalmıştır. 37. Alay'da da Alay Komutanı ve Tabur Komutanı'nın ısrarı üzerine alay yaveri görevini kabul etmiştir. Aynı sıralarda Kolağası (Kıdemli Yüzbaşı) Mustafa Kemal ise 38. Alay komutan vekili olarak görev almıştır. (Gürer, 2019: 3-4).

Cevat Abbas Bey, vazifesinden vakit buldukça Kristal Gazinosu'nda zaman geçirmiştir. Hem Cevat Abbas Bey'in hem de Mustafa Kemal Paşa'nın ortak arkadaşı olan Üsteğmen Lofçalı (Günümüzde Bulgaristan sınırları içindedir.) İsmail de Selanik Süvari Numune Alayı'nda görev yapmıştır. (Gürer, 2019: 4). Lofçalı İsmail Bey 93 Harbi'nin muhaciri bir ailenin çocuğu olarak Selanik'te doğmuştur. Mustafa Kemal Paşa ile aynı okullarda aynı sınıflarda okumuştur. Bundan dolayı aralarında samimi bir dostluk kurulmuştur. (Gürer, 2019: 6).

Lofçalı İsmail Bey'le, Kristal Gazinosu'nda sıkça bir araya gelen Cevat Abbas Bey ekseriyetle memleketin son durumunu değerlendiren sohbetler etmişlerdir. Yine böyle bir buluşmada bir araya gelen Cevat Abbas Bey ile Lofçalı İsmail Bey o gece; "Makedonya sorunuyla karşı karşıya kalan Osmanlı Devleti'nin bazı yöneticilerin gerekli ehemmiyeti göstermediğini ve Arnavutluk isyanları karşısından daha azimli bir çaba gösterilmesi" gibi konularda değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Bu sırada Kristal Gazinosu'ndan içeri Kolağası Mustafa Kemal girmiştir. Lofçalı İsmail'in daveti üzerine masaya oturan Kolağası Mustafa Kemal ile Cevat Abbas Bey'i tanıştıran Lofçalı İsmail; Cevat Abbas Bey için Kolağası Mustafa Kemal'e "Bizdendir." diyerek Mustafa Kemal'in güvenli bir şekilde masada sohbet edebilmesinin önünü açmıştır. (Yeni Sabah, 20 Şubat 1941).

Cevat Abbas Bey'in bu sohbette Mustafa Kemal Paşa için ilk izlenimleri oldukça mühimdir. "Zekâsı gözlerinden fıskıran, enerjik bir yapıya sahip genç erkânıharp zabiti." olarak değerlendirmiştir. Kolağası Mustafa Kemal'in daha o yıllarda fikirlerini ise şu şekilde; "Ordunun bütünüyle siyasetten çekilmesini, ordunun gençleştirilmesini ve tüm erkânıharp zabitlerinin sınava tabi tutularak başarısız olanların ordudan atılması fikrinde olduğunu" aktarmıştır. Ayrıca Kolağası Mustafa Kemal'in devlet

idaresinde bulunan kişiler hakkındaki düşünceleri ise; “Devlet yönetimini tamamen ele alamadıklarından aciz olduklarını, perde arkasından siyaset yaptıklarını, İstanbul dışına çıkmadıklarından memlekete dair bir bilgilerinin olmadığından yakındığını” (Gürer, 2019: 6) belirtmiştir.

Kolağası Mustafa Kemal’in Meşrutî yönetimi oluşturan zümre hakkında olumsuz eleştirilerde bulunmasını Cevat Abbas Bey; “Kolağası Mustafa Kemal’in önemli bir mevkiyle taltif olunmadığından” böyle eleştirisel konuştuğunu düşünmüştür. Böyle düşünmesinin de haklı nedenleri olmuştur. Çünkü 31 Mart Olayından sonra birçok erkânıharp zabitanına ateşemiliterlikler, valilikler ve mutasarrıflık gibi mevkiiler taltif olunmuş ancak Kolağası Mustafa Kemal’e ise böyle bir mevki takdim olunmamıştır. Bu durumun, Kolağası Mustafa Kemal’in, “Hırsının ve İttihat Terakki’ye olan küskünlüğünün” (Yeni Sabah, 20 Şubat 1941) bir sonucu olduğunu düşünmüştür.

Cevat Abbas Bey, Kolağası Mustafa Kemal’in ileri görüşlü bir şahsiyet olduğunu ise o gün o masada sarf etmiş olduğu şu sözlerinin gerçekleşmesinin ardından anlamıştır. Kolağası Mustafa Kemal o gece masada; “Ordu siyasetten çekilmez ve gençleştirilmez ise Rumeli topraklarının kaybedileceğini” dile getirmiştir. Kolağası Mustafa Kemal’in bu fikrinin üzerinden 1 yıl geçmesine müteakip Halaskar Zabitan Grubu isimli bir askeri komite ayan meclisi üzerinde baskı kurarak hükümetin düşmesini sağlamış ve bu durum Rumeli topraklarının kaybedilmesine yol açmıştır. (Yeni Sabah, 20 Şubat 1941).

II. BÖLÜM

CEVAT ABBAS BEY'İN ASKERİ FAALİYETLERİ

2.1 Anafartalar Grup Komutanlığı'nda Meydana Gelen Hadiseler

Cevat Abbas Bey, I. Dünya Savaşı'nın başladığı sıralarda üsteğmen rütbesiyle İstanbul Merkez Komutanlığı'nda görevlendirilmiştir. Burada inzibat zabıtlığı yapan Cevat Abbas Bey, Bab-ı Ali Baskını esnasında göstermiş olduğu hizmet neticesinde takdir kazanmış ve politikacılarla samimi olmuştur. (Gürer, 2019: 11).

Çanakkale Cephesi'nin açılmasıyla birlikte cepheye asker ihtiyacının çok fazla olması hasebiyle Cevat Abbas Bey cepheye gitmek için başvurmuş ve 7. Tümenin emrine verilmiştir. (Akansel, 2006: 91). Buradaki başarılı çalışmaları neticesinde Erkan-ı Harbiye'nin birinci kademesine yükselmeye muvaffak olmuştur. Bu yeni görevle Miralay Mustafa Kemal'in yaverliğine memur edilmiştir. (Gürer, 2019: 11). Bunun öncesinde; 25 Nisan 1915 tarihinde Arıburnu'na çıkarma yapan düşman askerlerini durdurmayı başaran 19. Tümen Komutanı Yarbay Mustafa Kemal'e bu muvaffakiyetinden ötürü 1 Haziran 1915 tarihinde Miralay payesi verilmiştir. 7 Ağustos 1915 tarihinde ise Anafartalar Grup Komutanlığı'na tayin edilmiştir. (Akansel, 2006: 91). Üsteğmen Cevat Abbas Bey'in Anafartalar Grup Komutanlığı'nda, Miralay Mustafa Kemal için aldığı ilk emir onu yolda karşılayıp karargâha kadar refakat etmek olmuştur. (Gürer, 2019: 11).

İsmail Hakkı Akansel'e göre; Cevat Abbas Bey ile Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın ilk karşılaşması bu vesileyle Gelibolu'da gerçekleşmiştir. (Akansel, 2006: 91) ancak burada bir bilgi yanlışlığını düzeltmek gerekecektir. İlk karşılaşmalarının ve tanışıklıklarının nasıl ve nerede gerçekleştiğine dair bilgilerden ilk bölümde bahsetmiştik. Bu sebeple Gelibolu'da Cevat Abbas Bey'in ve Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın ikinci karşılaşmaları gerçekleşmiştir.

Ayrıca yine birinci bölümde Cevat Abbas Bey, Gazi Mustafa Kemal ile ilk karşılaşmalarından sonra sohbet üzerine Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın devlet erkânını

eleştirmesini kendisine yüksek bir mevkii verilmemesi olarak yorumlamıştır. Ancak Çanakkale Cephesi'nde Gazi Mustafa Kemal Paşa'yı daha yakından tanıyan Cevat Abbas Bey fikrini değiştirmiş olacak ki Yeni Sabah Gazetesi'nde yazdığı yazıda Gazi Mustafa Kemal Paşa'dan, "Hırsı ve makam düşkünü olamayan biri" (Yeni Sabah, 23 Şubat 1941) olarak bahsetmiştir.

Anafartalar Cephesi'nde mühim bir nokta olan stratejik bir öneme sahip Damakçalık Bayırında bulunan Kayacıktaş Tepesi, İtilaf Devletleri tarafından ele geçirilmek istenen bir mevkii olmuştur. Bu tepeyi ele geçirmek için İtilaf Devletleri var güçleriyle mücadele etmişlerdir. Bu tepede konuşlanan Türk askerleri, İtilaf Devletleri'nin bu stratejik noktayı ele geçirmesine izin vermemiştir. Miralay Mustafa Kemal Bey'in komutasında 7. Fırkanın askerleri çetin bir şekilde göğüs göğüse mücadele etmiş ve Kayacıktaş Tepesini çok iyi bir şekilde savunmuşlardır. (Yeni Sabah, 22 Ocak 1941).

Savaşın başlarında Almanya'ya karşı savaştığını düşünen Hintliler duraksamadan cephede mücadelelerini sürdürmüşlerdir. Türk eratlarının dinlenmesine ihtiyaçlarını gidermesine izin vermeyen Hintliler olabildiğince güç bir şekilde taarruz etmişlerdir. Bu sıralarda savaşı durduran ve Türk eratlarının dinlenmesini sağlayan mühim bir gelişme yaşanmıştır. Bir Mehmetçik güzel sesiyle bir şarkı söylemesi üzerine her iki tarafta da sükûnet sağlanmış ve ateşkes yaşanmıştır. Cevat Abbas Bey'in anımsadığı kadarıyla güzel sesin sahibi; Kasımpaşalı Kara Küçük Ahmet isimli bir Türk askeridir. Savaş esnasında güzel yorumuyla her iki tarafa da soluk aldırın bu Mehmetçik zaman kazanma ve askerlerin ihtiyaçlarını gidermeleri bakımından önemli bir iş yapmıştır. (Yeni Sabah, 22 Ocak 1941).

Cephede savaş devam ederken, Miralay Mustafa Kemal Bey: yaveri Üsteğmen Cevat Abbas Bey'e: "12. Fırka Cephesinin gerisini göstermiş ve bir grup erin yürüdüğünü ve bu erlerin savaştan firar ettiğini dile getirdikten sonra, yaveri Cevat Abbas Bey'e, bir an evvel bu askerleri öldürmesi emrini vermiştir." Üsteğmen Cevat Abbas Bey verilen emri yerine getirmek için yola revan olmuş ancak tek başına bu görevi nasıl yerine getireceğini de düşünmekten kendini alıkoyamamıştır. Askerlerin yanına vardığında askerlerin hepsinin Türk askeri olduğunu görmüş ve ne yaptıklarını sormuştur. Bu askerlerin; "7. Fırkaya bağlı olduklarını, yolda rahatsızlık geçirdiklerinden diğer askerlere yetişemediklerini ve 12. Fırkadan, 7. Fırkanın yerini öğrendiklerini" dile

getirmişlerdir. Bu cevap üzerine Yaver Üsteğmen Cevat Abbas Bey askerlerin yola devam etmesine müsaade etmiştir. Verilen emri yerine getirmeden geriye dönen Yaver Üsteğmen Cevat Abbas Bey, tedirgin bir halet-i ruhiye içinde Komutanı Mustafa Kemal Bey'e durumu izah etmesi üzerine; Miralay Mustafa Kemal Bey tarafından Harp Madalyası takdim edilmiş ve Yüzbaşı payesine yükseltilmiştir. (Yeni Sabah, 2 Mart 1941).

7. Fırkanın sol kanadında bulunan 4. Fırkanın bulunduğu Abdurrahman Bayırı'na İtilaf Devletleri tarafından bir saldırı düzenlenmiş ve siper ağır ateş altında kalmıştır. Miralay Mustafa Kemal Bey ve Yaveri Cevat Abbas Bey, Gazitepe'de yer alan gözetleme yerine doğru hareket etmiş ve çarpışmayı buradan takip etmişlerdir. Uzaktan takip ettiklerinde gördükleri manzara karşısında Cevat Abbas Bey'in aktardığına göre; "Savaş alanında yeşil elbiseli az kimseyi gözlemlediğini ve yeşil elbiseli erattan çok beyaz elbiseli kimselerin daha yoğunlukta olduğunu" not etmiştir. Kanlı bir çarpışma sonucu 4. Fırkanın komutanından, Grup Komutanı Miralay Mustafa Kemal Bey'e verilen bilgide mevki savunması başarıya ulaşmıştır. Ağır saldırı altında kalan bölgeye yetişmek için acele eden Mehmetçiklerin giyinmeye fırsat bulamadan alan savunmasına gitmelerinden dolayı beyaz kıyafetlerle çarpışmaya gittiklerini, beyaz elbiseli kimselerin bunlar olduğunu bildirmiştir. Gerçekleşen bu zamansız baskın neticesinde Türk erinin bir an evvel savunmaya geçmesi saldırının püskürtülmesine sebep olmuştur. (Yeni Sabah, 16 Mart 1941).

Cevat Abbas Bey'in, Anafartalar'da yaşanan olayları kaleme almış olduğu yazılarından anlaşıldığına göre düşmanın sadece karşı tarafta olmadığını kendi içinde de düşmanların olduğunu açıkça gözler önüne sermiştir.

Miralay Mustafa Kemal Bey'in karargâh teftişleri sırasında; Erkan-ı Harp Heyeti'nin Harekât Şubesi Başkan'ı Şamlı Binbaşı Lütfi Bey ve geri hizmetleri bulunan Erkan-ı Harp Binbaşı Mustafa Beylerin cephede gösterdikleri ilgisizliklerden ötürü ödenek belgelerini çıkarmış ve ordu emrine verdirmiştir. Cevat Abbas Bey'in aktardığına göre "Miralay Mustafa Kemal Bey: herhangi bir vazifeye görevlendirilecek kişinin rütbesine değil liyakatine baktığını belirtmiştir." (Yeni Sabah, 23 Mart 1941).

Kolordunun Saros Körfezi'nde bulunduğu esnada personel işleri şube müdürü göreve başlamadığından yerine subay yardımcısı sıfatıyla Cevat Abbas Bey vekâlet etmiştir.

Bundan başka Mahkemeler Şubesi'ne de vekâlet etmiştir. Birinci şube ordularının konuşlanması işini yürüten Cevat Abbas Bey, Harbiye Nazırlığının kolordu emrine verdiği askerlerin hangi kıtalara yerleştirileceğine dair tayin işlerini üstlenmiştir. Burada şahit olduğu bir anısını şöyle kaleme almıştır: Şamlı Binbaşı Lütfi Bey'in yanında iki teğmen görmüş ve aralarındaki samimiyet ve Arapça lisanla konuşmalarından ötürü hemşehri olduklarını sezmiştir. Ancak Şamlı Binbaşı Lütfi Bey tarafından teğmenlerin tayin işlerinin evraklarının gönderilmesi üzerine iki teğmenin de kolordunun emrine verildiğini kıta dağıtımını yaparken öğrenmiştir. İki teğmeni de muharip kıtalara değil araba kollarına tayin etmesi üzerine Şamlı Binbaşı Lütfi Bey sert bir şekilde itiraz etmiş ve 12. Fırka reisinden izin alarak muharip kıtalara tayinlerini gerçekleştirmiştir. Cevat Abbas Bey'in takipleri sonucu bu iki teğmenin de düşman tarafına geçmiş olduklarını öğrenmiştir. Daha sonra Miralay Mustafa Kemal Bey'den de Şamlı Binbaşı Lütfi Bey'in 19. Tümen'de, ağır hareket etmesi hasebiyle uzaklaştırıldığını dinlemiştir. (Yeni Sabah, 23 Mart 1941).

Cevat Abbas Bey'in daha sonra verdiği malumatta Şamlı Binbaşı Lütfi Bey'in 4. Ordu Komutanı Bahriye Nazırı Cemal Paşa'nın emri altında bulunan Suriye Kıtalarından birine tayin edilmiş olduğunu ve orada bir Arap isyanı hazırlığı içinde yer aldığını işitmiştir. Suriye Cephesi'nde böyle bir isyana teşebbüs eden Şamlı Binbaşı Lütfi Bey açığa çıkmış ve idam cezasına çarptırılmıştır. (Yeni Sabah, 23 Mart 1941).

Anafartalar Grup Komutanı Miralay Mustafa Kemal Bey adına santral görevlisi Gelibolu Mutasarrıfı İbrahim Süreyya Bey tarafından, Sofya Elçisi Fethi Bey (Okyar) ve Dâhiliye Nazırlığına bağlı Umum Müdüriyeti Umum Müfettişi Dr. Tevfik Rüştü Beylerin (Aras) Anafartalar Grup Komutanı Miralay Mustafa Kemal Bey'i ziyaret edeceklerini not ettirmiştir. Bu haber üzerine Miralay Mustafa Kemal Bey Yaveri Cevat Abbas Bey'i ziyaretçilerine refakat etmesi için vazifelendirmiştir. Ayrıca kıymetli dostlarının karargâha getirilmesi için kendi adına tahsis edilmiş olan otomobilini de Yaveri Cevat Abbas Bey'le göndermiştir. (Yeni Sabah, 4 Nisan 1941).

Gelibolu'ya varıp misafirleri karşılayan Yaver Cevat Abbas Bey derhal yola koyulmuştur. Misafirlere cephe hakkında malumat veren Cevat Abbas Bey, aracın Cumalı Köyünü, Ilgaz Köyü'ne bağlayan yolda kaldığını ve tekerlerin sürekli patinaj attığını fark edilmesi üzerine misafirlerin tedirgin olmaması için sakinleştirmiş ve

duruma çare üretmeye başlamıştır. Otomobilin tekerlerinin çamura saplanması üzerine araçtan inen Yaver Cevat Abbas dizlerine kadar olan çamurun içine atlamış ve az ileride bulunan bir taburdan yardım istemiş ve araç çamurdan kurtarılmıştır. Böylelikle sağ salim bir şekilde Miralay Mustafa Kemal Bey'e misafirlerini ulaştırmayı başarmıştır. (Yeni Sabah, 4 Nisan 1941).

Cephede savaş devam ederken Anafartalar Grup Komutanı Miralay Mustafa Kemal'in yakın arkadaşlarını yolcu etmesinin ardından karargâha Suriye'den bir heyet gelmiştir. Bu heyetin başında Suriye'den Es'Adi Şukayır Efendi isimli bir zat gelmiştir. Bu heyetin ziyaretlerindeki amaç ise cephede savaşan Suriyeli eratları yerinde görmek ve onlara moral vermek hasebiyle cepheye intikal etmişlerdir. Heyet, ekseriyeti Suriyeli eratlardan oluşturulan ve Gumbürdek Bayırı'nın Anafartalar Grubu toplanma alanı içinde yer alan çadırli ordugâhta umumi ihtiyat kuvveti olarak bulundurulmuş 9. ve 27. Fırkanın Cephesinde deneyimli Türk eratları tarafından yetiştirilen Suriyeli eratları görmeye gelmişlerdir. (Yeni Sabah, 6 Nisan 1941).

Heyeti karşılayan ve onlara yemek veren Anafartalar Grup Komutanı Miralay Mustafa Kemal Bey, heyetle biraz sohbet ettikten sonra onları gruplara ayırmış ve başlarına görevli bir rütbeli subay vererek siper ziyaretlerini gerçekleştirmeleri için gerekli emri vermiştir. Yaveri Cevat Abbas Bey'e de, heyet başkanı Es'Adi Şukayır Efendi ve birkaç kişinin bulunduğu grubu teslim etmiş ve Miralay Mustafa Kemal Bey, yaverine göz kırpmıştır. Cevat Abbas Bey, komutanının göz kırpmasından aldığı emirle heyeti cephenin tehlikeli mevkiilerine götüreceğini anlamıştır. Uzun bir yolun ardından Kireçtepe mevki hariç tüm Anafartalar Cephesini gören bir stratejik noktaya heyeti götürmeyi başarmıştır. Renkli giyinmiş olan heyet mensuplarını İtilaf Devletlerinin uçağı fark etmiş ve tepelerinde uçmaya başlamıştır. Cevat Abbas Bey, uçağın manevralarından gemilerden topçu ateşine tutulacaklarını anlamış ve hiç renk vermeden cephe izahatı yapmaya başlamıştır. Çok geçmeden gemilerden top atışları başlamış ve Suriyeli Heyet paniğe kapılarak atlarına doğru yönelmiştir. Yaver Cevat Abbas Bey, Heyet Başkanı Es'Adi Şukayır Efendi'ye yönelerek "Efendim, Suriyeli askerleri görmeden mi gideceksiniz?" demiş ve bu soru üzerine Es'Adi Şukayır Efendi ise "Beyim şükranlarımızı sunarız biz işi ehline bırakalım kâfi derecede gördük." cevabını vermiştir. Ateş altında kalan heyet arkasına bile bakmadan kaçmış ve tekrar güvenli bir bölge olan karargâha dönmüşlerdir. Karargâha geldiklerinde Miralay

Mustafa Kemal Bey'e ilgilerinden ötürü teşekkür eden heyet savaşın içlerinde bırakmış olduğu korkuyla memleketlerine doğru bir an evvel hareket etmişlerdir. (Yeni Sabah, 6 Nisan 1941).

Anafartalar Grup Komutanlığı'ndan sayıca sekiz kat daha fazla olan İtilaf Devletleri kuvvetleri; Anafarta yamaçlarından ve silah dahi patlatılmadan sadece süngü saldırısıyla Conkbayırı ve Şahinsirtından temizlenmiştir. Kireçtepe, Mestantepe ve İsmailoğlu Mevkilerine yerleşmiş olan Türk eratları İtilaf Devletleri kuvvetlerine karşı hâkim bir duruma geçmeyi başarmıştır. (Yeni Sabah, 10 Nisan 1941).

2 Ağustos 1915 tarihinde karşı saldırıya geçen İtilaf Devletleri kuvvetleri siperleri ağır top atışları altında tutmuş ve Kireçtepe mıntikasını ateş hattı içinde bırakmıştır. Anafartalar Grup Komutanı Miralay Mustafa Kemal Bey saldırı karşısında grubun sağ kanadının İtilaf Devletleri tarafından saldırı altında tutulacağını önceden düşünmüş ve orada süngü hücumu yaptırarak süperleri İtilaf Devletleri kuvvetlerinden arındırmıştır. Bu taarruzun bir gün sonra da devam edeceğini düşünen Miralay Mustafa Kemal Bey, Turşun ve Kepçe Köyü yolu üzerinde ilerleyen ihtiyat kuvvetlerinden 12. Piyade Taburunu, 11. Fırkaya doğru yönlendirmiştir. (Yeni Sabah, 10 Nisan 1941).

11. Fırka en çok çarpışmaların yaşandığı yer olan Kireçtepe'de konuşlanmıştır. Bu fırka, Limon Von Sanders'in desteklediği, Yarbay Vilmer isimli bir Alman subayının emrine verilmiştir. 3 Ağustos 1915 tarihinde yeniden Kireçtepe'ye taarruza geçen İtilaf Devletleri kuvvetleri 11. Fırkayı zor durumda bırakmıştır. Mücadeleyi bizatihi takip etmek için Anafartalar Grup Komutanı Miralay Mustafa Kemal Bey süratle mevkiye doğru hareket etmiştir. Kavak ve Kabanca Tepelerinin doğu yamaçlarını izleyen yolda 11. Fırka karargâhının ikinci kademesinin bulunduğu yerde Yarbay Vilmer'in banyo yaptığı haberini alan Miralay Mustafa Kemal Bey böylesine önemli bir mücadele esnasında fırka komutanının savaş meydanında değil de cephenin gerisinde bulunan karargâhta keyif yapmasına sinirlenmiş ve Yarbay Vilmer'in derhal kendisini takip etmesini emretmiştir. (Yeni Sabah, 10 Nisan 1941).

Ulaştıkları tepeden cephe net bir şekilde görülmediğinden Miralay Mustafa Kemal Bey, Yaveri Cevat Abbas Bey'e mıntıkayı iyi gözlemleyecekleri bir tepe bulmasını emretmiştir. Emri alan Cevat Abbas Bey derhal komutanının yanından ayrılmış ve yola devam etmiştir. Cevat Abbas Bey'in yol güzergâhı üzerinde 11. Fırkanın cephe

gerisini ihmal etmesinden ötürü İtilaf Devletleri kuvvetleri iki yakayı birbirine bağlayan stratejik bir noktayı bombaladıklarından dolayı çokça Mehmetçik bu yerde şehit olmuştur. Bu yeri koşarak geçen Mehmetçikler direkt olarak düşman topunun mevziisine girmiştir. Burayı koşar adım geçen Cevat Abbas Bey uzun bir süreden sonra iyi bir gözetleme yeri bulmuştur. Haber vermek için döndüğünde Miralay Mustafa Kemal'i bıraktığı yerde bulamamıştır. Komutanı, Yaveri Cevat Abbas'ın şehit düştüğünü düşünerek ağır top saldırısının yaşandığı yerden oda koşarak geçmiştir. Daha sonra komutanına ulaşmayı başaran Cevat Abbas Bey, Miralay Mustafa Kemal'i, Yarbay Vilmer'e karargâhını kanlı çarpışmaların olduğu yere kurmasını emrederken bulmuştur. Cevat Abbas'a göre; "Osmanlı Devleti ordusunun ıslahatını gerçekleştirmek için gelen bu Alman subayına Mustafa Kemal Paşa çok iyi bir askerlik dersi vermiştir." (Yeni Sabah, 10 Nisan 1941).

21 Ağustos 1915 tarihinde Küçük Anafartalar Köyü civarında İtilaf Devletleri kuvvetlerinin yenilgileri sonucu geri çekilmeye başlamalarının ardından Miralay Mustafa Kemal Bey Aralık 1915 tarihinde bir an evvel taarruza geçmeyi önermiş ancak 5. Ordu Komutanı Mareşal Liman Von Sanders: "İsraf edeceğimiz tek bir eramız dahi yoktur." cevabını vermiştir. Bu taarruz fikrini kabul ettiremeyen Anafartalar Grup Komutanı Miralay Mustafa Kemal Bey 10 Aralık 1915 tarihinde "Türk ordusuna çalınacak lekeyi kendi elimle yapmam." demiş ve istifasını sunmuştur. (Gürer, 2019: 159). Mareşal Liman Von Sanders'e göre: "Bu istifanın altında yatan asıl gerçeğin Harbiye Nazırı Enver Paşa'nın Çanakkale Cephesi'ne gelip Anafartalar Grup Komutanı Miralay Mustafa Kemal Bey'i ziyaret etmemesinden ileri geldiğini savunmuştur. Miralay Mustafa Kemal Bey'e saygı gösteren Mareşal Liman Von Sanders onun bu istifasını hava değişimine çevirmiştir. (Akansel, 2006: 92). Miralay Mustafa Kemal Bey İstanbul'a gelip istirahate çekildikten 10 gün sonra 20 Aralık 1915 tarihinde İtilaf Devletleri tamamen Gelibolu'dan çekilmiş ve Çanakkale Cephesi kapanmıştır. (Gürer, 2019: 159).

Miralay Mustafa Kemal Bey İstanbul'a dönerken Yaveri Cevat Abbas Bey'i de yanında götürmüştür. İstanbul'da dinlenmeye çekilen Cevat Abbas Bey'i İstanbul Merkez Komutanlığı göreve çağırmış ve inzibat bölüğüne tayini gerçekleştirilmiştir. Mustafa Kemal Bey'in tavsiyesiyle yaverlik kordonu takmış olan Cevat Abbas Bey

artık Anafartalar Grup Komutanı Miralay Mustafa Kemal Bey'in yaveri olarak ün kazanmıştır. (Gürer, 2019: 160-161).

I. Dünya Savaşı sırasında önemli bir cephe olan Çanakkale Cephesinde Osmanlı Devleti mühim bir zafer kazanmıştır. Çok kanlı çarpışmaların yaşandığı ve çok sayıda karşılıklı kayıpların verildiği bu cephede elde edilen zafer öneme haizdir. Önce Arıburnu'nda, daha sonra Anafartalar'da başarı gösteren Mustafa Kemal Bey adını tüm dünyaya duyurmaya başlamıştır. Anafartalar'da yaveri olarak görev yapan Cevat Abbas Bey daima ona yakın olmuş ve birbirlerine daima güvenmişlerdir.

2.2 XVI. Kolordu Komutanlığı ve Kafkasya Cephesi'nde Yaşanan Olaylar

İstanbul'da istirahate çekilen Mustafa Kemal Bey. I. Dünya Savaş'ı öncesinde Balkan Savaşları sırasında Sofya Askeri Ataşemiliteri olarak görev alırken Bulgaristan'da çokça çevre edinmiştir. İstanbul'da birçok davete icabet eden ve çevresini oldukça genişleten Mustafa Kemal Bey, Sofya Sefiri Fethi Bey'in de daveti üzerine Sofya'ya hareket etmek için Sirkeci Garı'na gitmiştir. Mustafa Kemal Bey'i, uğurlamaya Sirkeci Garı'na gelen Cevat Abbas Bey, "Bir görev verilirse kabul edip etmeyeceğiniz konusunda, nasıl hareket etmemi emredersiniz?" sorununa karşılık, Mustafa Kemal Bey; "Memleketin zor durumundan bahsederek, herhangi bir küçük birliğin komutasını dahi kabul edeceğimi bildiriniz." cevabını vermiştir. (Gürer, 1939: 21).

Bir müddet sonra Cevat Abbas Bey, Başkomutanlık Vekâleti Muamelat-ı Zatiye Müdürlüğünden (Özlük İşleri) davet edilmiş (Gürer, 2019: 163) ve müdürlük tarafından Merkezi Edirne'de bulunacak iki fırkalı 16. Kolordu Komutanlığı görevini kabul edip etmeyeceğini komutanına bildirmesi istenmiştir. Sirkeci Garı'nda komutanının verdiği emri hatırlayan Cevat Abbas Bey Mustafa Kemal Bey'in adına konuşarak komutanının bu vazifeyi üstleneceğini bildirmiş ve yazısını yazdırdıktan sonra Sofya'ya telgraf çekerek 16. Kolordu Komutanı olarak atandığını Komutanı Mustafa Kemal Bey'e haber vermiştir. (Akansel, 2006: 95). Sirkeci Garı'na Sofya'dan dönen komutanı Mustafa Kemal Bey'i karşılamaya giden Yaveri Cevat Abbas Bey'i Mustafa Kemal Bey ufak bir şakaya mahsur bırakmıştır. "Neden benden habersiz böyle bir görevi kabul ettiniz?" diyerek kızmış ancak Cevat Abbas Bey'in kızaran yüzü neticesinde açıklama yapmasına izin vermeden yol arkadaşına dönerek "Gördünüz yaverim benim fikirlerimi iyi benimsemiş kafası iyi çalışan bir beydir." diyerek

gülümseyip Zümrezade Şakir Bey'e takdim etmiştir. Bu sayede komutanının şaka yaptığını anlayan Cevat Abbas Bey rahatlamıştır. (Gürer, 1939: 23).

Birkaç gün sonra hazırlıklarını tamamlayan Mustafa Kemal Bey ve Cevat Abbas Bey Edirne'ye doğru yola çıkmış ve Çanakkale Cephesinde ün kazanan Mustafa Kemal Bey, Edirne Garı'nda sevgi gösterileriyle karşılanmıştır. Anafartalar'da 11 tane fırka ve 1 tane de süvari livasına komutanlık yapan Mustafa Kemal Bey Edirne'de 16. Kolordu'da sadece 2 tane firkaya komutanlık etmek için görevlendirilmiştir. Edirne'ye varmalarından 44 gün sonra Başkomutanlıktan ivedilikle yazılı bir telgraf Mustafa Kemal Bey'e gönderilmiştir. Bu telgrafta: "Kolordu karargâhınızla Resülayn'a hareket ediniz." emri verilmiştir. Haritadan Resülayn'ın nerede olduğunu tespit ettikten sonra neden bu emrin verildiği konusunda düşünmeye başlayan Mustafa Kemal kısa süre sonra cevabı bulmuştur. Hem Irak'a, hem de Kafkasya Cephesi'ne giden güzergâh üzerinde bulunan Resülayn Bağdat Demir Yolu hattının son durağında bulunan stratejik bir öneme sahip noktada bulunduğunu görmüşlerdir. Kafkasya Cephesinde işlerin yolunda gitmediği malumatı Mustafa Kemal Bey ve Cevat Abbas Bey'i derinden sarsmıştır. Doğu Anadolu Bölgesinde bulunan Bitlis, Erzurum, Erzincan, Muş ve Van gibi önemli şehirleri ele geçiren düşmanlara karşı vatan savunmasına geçileceğini bu telgrafta anlamıştır. (Gürer, 1939: 25).

Kafkasya Cephesi olarak adlandırılan alan; Doğu Anadolu illerini kapsayan Van Gölü, Bitlis ve Muş'un güneyinden dolaşan Murat Nehrini geçerek Dersim'e ve oradan kuzey yönüne dönerek Erzincan'ı da içine alan Trabzon'un batısında denize kadar ulaşan geniş bir alan olarak saptanmıştır. (Gürer, 1939: 26).

Miralay Mustafa Kemal Bey'in, 16. Kolordu'ya atanmadan önce kolordunun durumu hakkında malumat şöyle verilmiştir: Van Gölü'nün güney kesimini savunmakla Miralay Ali Bey (Çetinkaya) sorumlu tutulmuştur. Bitlis'in güneyinde boğazı savunmakla mükellef Miralay Refet Bey görevlendirilmiştir. Köylerin asayişle Hacı Musa Ağa'nın Mutki Müfrezesi sorumlu tutulmuştur. Anduk Dağı'nın batısında Şin ve Kulp Boğazlarını ve Kurtik ile Kozma Dağları'nın savunması Silvanlı Sadık Bey mükellef olmuştur. Son olarak Murat Vadisi ile Buğlan Gediği'ni ve buraya bağlanan yolları gizlemekle mükellef olarak Miralay Osman Bey (Koptagel) müfrezesi bölgeye konuşlanmıştır. (Gürer, 1939: 27).

Miralay Mustafa Kemal Bey, 28 Şubat 1916 tarihinde Edirne'den yalnız olarak İstanbul'a gelmiş ve ardından hazırlıklarını tamamlayan karargâhı ise 2 Mart 1916 tarihinde İstanbul'a intikal etmiştir. Miralay Mustafa Kemal Bey ve karargâhı 5 Mart 1916 tarihinde İstanbul Haydarpaşa Garı'ndan hareket ederek Adana Pozantı'ya varmıştır. Toros ve Amanos Tünelleri'nin daha inşaat halinde olmasından karargâh 2 gruba ayrılmış ve Pozantı'dan bu şekilde devam etmek mecburiyetinde kalmıştır. Birinci grupta Miralay Mustafa Kemal Bey ve refakatinde Yaveri Cevat Abbas, Kolordu Erkan-ı Harbiye Reisi Yarbay İzzettin Bey (Çalışlar) ve Erkan-ı Harp Yüzbaşı Neşet Beylerle (Bora) otomobillerle Diyarbakır'a hareket etmişler ve 14 Mart 1916 tarihinde varış noktasına ulaşmışlardır. 2. Grup ise birinci hareket şubesi müdürü kurmay Yüzbaşı Şemsettin Bey (Şener) başkanlığında Yenice, Bahçe ve Ceylanpınar tren yolu üzerinden Resülayn'a ulaşmışlardır. Resülayn'dan da kara yolu ile Mardin istikametinden Diyarbakır'a 22 Mart 1916 tarihinde varabilmişlerdir. (Tezer, 2019: 42-43).

Şükrü Tezer kitabında, Pozantı'dan Miralay payesiyle yola çıkan Mustafa Kemal Bey'in Mardin'de 13/14 Mart 1916 tarihinde almış olduğu telgrafta terfi aldığını ve rütbesinin Mirliva (Tuğgeneral) olduğunu bildirmiştir. (Tezer, 2019: 47). İsmail Hakkı Akansel ise Miralay Mustafa Kemal Bey'in Mirlivalık rütbesine yükseltilmesinin tarihi olarak 1 Nisan 1916 gününü işaret etmiştir. (Akansel, 2006: 96). Cevat Abbas Gürer'de, Miralay Mustafa Kemal Bey'in Mirliva payesini almasını Diyarbakır'a ulaştıklarında gerçekleştiğini belirtmiştir. (Gürer, 2019: 171).

Kafkasya Cephesi'nin güney kesimine ulaşan Mirliva Mustafa Kemal Bey ve karargâhı bölgede yapılacak hazırlıkların planlanmasının yapılabilmesi ve eksikliklerin giderilmesi için tüm cepheyi denetlemek için işe başlamışlardır. 27 Mart 1916 tarihinde Mustafa Kemal Bey'in yanında Yaveri Cevat Abbas, Emir Zabiti Şükrü Bey (Tezer), Emir Zabiti Hayati Bey, Yarbay İzzettin Bey (Çalışlar), Sıhhiye Reisi Yarbay Hüseyin Bey, Topçu Komutan Osman Bey (Senai), Topçu Uzman Alman Von Berk, Hareket Şube Müdürü Şemsettin Bey (Şener), İstihbarat Şube Müdürü Neşet Bey (Bora), Yardımcı Subay İsmail Hakkı Bey, Yardımcı Subay Ziver, Süvari Bölük Komutanı Yüzbaşı Ahmet ve Süvari Takım Zabiti Sadık refakat etmişlerdir. (Tezer, 2019: 47-48).

Denetime ilk olarak Diyarbakır'da Yarbay Reşat Bey'in komutasında bulunan 17. Alay'ın teftişiyle başlanmıştır. Bu sıralarda Bitlis'te bulunan 5. Fırka stratejik bir hata sonucu yenilgiye uğramış ve Ziyaret (Veysel Karani)-Bitlis güzergâhı üzerinden Deliktaş'a çekilmek zorunda kalmıştır. 5. Fırkayı teftişe gelen Mirliva Mustafa Kemal Bey, sıcak çatışmaların yaşandığı cepheden teftişe başlayacağını Miralay Refet Bey'e bildirmesinin ardından oraya giden yolun çok zor olduğunu ulaşımın ancak katırlarla sağlanabileceğini söylemesi üzerine Mirliva Mustafa Kemal Bey, Yaveri Cevat Abbas Bey'e bir katır bulmasını emretmiştir. Ertesi gün yola revan olan Mirliva Mustafa Kemal Bey ve karargâhı ulaşımın zor olmadığını atlarla da gidilebildiğini görmüşlerdir. Miralay Refet Bey'in cephesine erkenden varmasından ötürü Mirliva Mustafa Kemal Bey, Yaveri Cevat Abbas'a sinirlenmiş ve Cevat Abbas Bey'in bindiği atı ondan alıp katırı Cevat Abbas Bey'e vermiştir. Mücadele şartlarının zor olması burada görevli Mehmetçiği müşkül durumda bırakmıştır. Denetlemenin bitmesinin ardından tekrar Diyarbakır'a dönülmüştür. (Gürer, 2019: 169).

8 Haziran 1916 tarihinde Yarbay Nuri Bey'in (Conker) idaresi altındaki 8. Fırkanın teftişine başlanmıştır. (Tezer, 2019: 51). Mirliva Mustafa Kemal Bey'in çocukluk arkadaşı olan Yarbay Nuri Bey'in karargâhında dinlenmek üzere çekildiği sırada uzaklardan top ve tüfek seslerinin gelmeye başlamasının ardından Yaveri Cevat Abbas Bey'e silah sesinin nereden geldiğini araştırmasını ve top seslerine dikkat etmesini emretmiştir. Rus kuvvetleri, General Nazarbekov komutasında Kozmo Dağı'na doğru ilerlemiş olduğu görülmüştür. Ruslar, Şin ve Kulp boğazlarının anahtarı gibi görünen Anduk Dağı'nı işgal etmek için taarruzda bulunmuştur. Daha önceden Şin ve Kulp boğazlarını elde etmek isteyeceklerini düşünmüş olan Mirliva Mustafa Kemal Bey o bölgeye daha çok ağırlık vermiştir. Anduk Dağı'nın sağ tarafında kalan bölgenin savunulması vazifesini Yarbay Reşat Bey'in komutasındaki 17. Alay tarafından gerçekleştirilmiştir. Buradaki mücadelenin durumunu gözlemek ve raporlamak için Mirliva Mustafa Kemal Bey, Yaveri Cevat Abbas Bey'i görevlendirmiştir. (Gürer, 2019: 175).

Vazifeyi derhal ifa etmek için yola çıkan Cevat Abbas Bey yolda 17. Alay'ın iâşesi karşılamak için uğraşan bir grup askere rastlamış ve onlardan iâşenin yeterli derecede olup olmadığı hakkında İaşe Çavuşu Mustafa Bey'den malumat almıştır. Cephedeki gözlemlerinin ardından dönüş yoluna geçen Cevat Abbas Bey tekrar aynı güzergâhtan

yoluna devam ederken yine İaşe Çavuşu Mustafa Bey'e rastlamış ancak İaşe Çavuşu Mustafa Bey'in kolunu sarılı bir şekilde bulmuştur. Cevat Abbas Bey'in "Kolunuza ne oldu Mustafa Çavuş" sorusuna karşılık olarak, İaşe Çavuşu Mustafa Bey "Cephedeki askere yemek götürdüğümüz esnada düşman siperlerinden açılan ateş sonrası yaralandım ama askerimize yemeği ulaştırdım ya o bana yetti." cevabını vermesi üzerine bu kahramanca hareketinden dolayı Cevat Abbas Bey göğsünde takılı olan Savaş Madalyasını bu cesur askere hediye etmiştir. (Gürer, 2019: 178-179).

Cepheden, komutanı Mustafa Kemal Paşa'nın yanına dönen Cevat Abbas Bey'i Mustafa Kemal Paşa "İşte benim Erkan-ı Harbim geldi." sözleriyle karşılamıştır. Şifahen raporunu sunan Cevat Abbas Bey, o sırada komutanının aynı görevi 8. Fırka Erkan-ı Harp Reisi Binbaşı İsmail Hakkı Bey'e de verdiğini anlamış ve ikisinin de sunduğu raporların örtüşmesi, Cevat Abbas Bey'i oldukça sevindirmiştir. (Gürer, 2019: 177).

Cephede süren savaşın üçüncü gecesini 8. Fırkanın 23. Alayı'nın olduğu bölgede düşman saldırısı artmış ve bunun üzerine Mustafa Kemal Paşa; kıtaya, geri çekilme emri vermiştir. Bu emir üzerine fırka kademeli olarak Tarkuş Hattı'na doğru geri çekilmeye başlamıştır. (Gürer, 2019: 179). Ancak cesaretli birçok asker geri çekilme kararını eleştirmiş ve cepheye süngüsüyle savaşmak istediğini dile getirmiştir. Bunun üzerine Mustafa Kemal Paşa hayıflanan cevap olarak "5-10 güne kadar sizlere Muş'u zapt ettireceğim." demiştir. (Gürer, 2019: 181).

Tarkuş Hattı'nın karşısında durmaya mecbur olan Rus Kuvvetleri Anduk Dağı'nı zapt etmeye başlamıştır. Tarkuş Hattı'nın çok fazla dayanamayacağını ve düşeceğini gören Mustafa Kemal Paşa fırkayı daha da geriye çekmeye başlamıştır. Mustafa Kemal Paşa da Dümdar Taburu ve uç bölüğüyle birlikte yürümeye başlamıştır. Bir aralık tüm fırkanın sağ salim geri çekildiğinden emin olabilmek için olduğu yerde durup fırkayı gözetlemeye başlamıştır. (Gürer, 2019: 182). Burada konuşlanan Mustafa Kemal Paşa'ya düşmanın çok fazla yaklaşmasının ardından vahamete kapılan Cevat Abbas Bey yanına yaklaşmış "Atları getirip buradan ayrılalım mı Paşam düşman çok yakınımıza ulaştı." Sözüne karşılık hiddetlenen Mustafa Kemal Paşa fırkanın sağ salim geri çekilme bölgesine ulaşmasını beklediğini izah etmiştir. (Tezer, 2019: 54).

Geri çekilme tamamlandıktan sonra Rus Kuvvetlerinin tekrar taarruza geçmesi durumunda burada fırka eksiklerini giderek ve mukavemete hazır bir duruma gelmesi planlanmıştır. 20 Ocak 1916 tarihinde Silvan'a geçilmiştir. Burada Bitlis ve Muş'un geri alınması için hareket planlarının hazırlanması yapılmış ve tamamlanmıştır. Bu plana göre 5. Fırkanın Bitlis'i, 8. Fırkanın ise Muş'u zapt etmesi kararlaştırılmıştır. Harekât planı bir an evvel uygulamaya konulmuş ve her iki firkada cephede başarılı olmuş ve Bitlis ile Muş düşman elinden kurtulmuştur. (Tezer, 2019: 64). Mustafa Kemal Paşa bu başarısından ötürü Altın Kılıçlı İmtiyaz Madalyasıyla ödüllendirilmiş ve Cevat Abbas Bey içinde iki sene kıdem zammı önerisinde bulunmuş ancak başkomutanlıktan sadece bir sene kıdem zammı verilmiştir. Kıdemini iki sene değil de bir sene verilmesindeki asıl amaç Cevat Abbas Bey'e göre; Mustafa Kemal Paşa'nın nüfuz kazanmasını engellemek için olduğunu düşünmüştür. (Gürer, 2019: 186).

2.3 Hicaz Seferi Kuvvet Komutanlığı'nın Kurulması ve Kaldırılması

Buradan sonra 2. Ordu Komutanı İzzet Paşa'nın izin alması üzerine Enver Paşa tarafından Mustafa Kemal Paşa bir sene kıdem zammı alarak 2. Ordu Komutanlığı'na vekâleten atanmıştır. Görevi almak için yola çıkan Mustafa Kemal Paşa ve mahiyeti Diyarbakır'a vardıklarında Cevat Abbas Bey'e on yıllık teğmenlik görevini başarıyla ifa etmesinden ötürü Yüzbaşı rütbesine yükseltildiği tebliğ edilmiştir. Daha sonra Elazığ Palu üzerinden Sekaret Köyü'nde bulunan 2. Ordu Karargâhı'na ulaşılmıştır. Burada Mustafa Kemal Paşa'yı, Miralay İsmet Bey (İnönü) karşılamış ve görevi Mustafa Kemal Paşa'ya teslim etmiştir. Görevin devir teslimini beklemeyen İzzet Paşa'ya Mustafa Kemal Paşa sitem etmiştir. (Gürer, 2019: 186).

2. Ordu Komutanı İzzet Paşa'nın İstanbul'dan geri dönmesi üzerine buradaki görevi sona eren ve 16. Kolordu Karargâhı'nın bulunduğu Silvan'a dönen Mustafa Kemal Paşa'ya bir süre sonra 17 Şubat 1917 tarihinde Hicaz Seferi Kuvvet Komutanlığına ordu komutanı sıfatıyla tayin edildiği tebliğ olunmuştur. (Akansel, 2006: 131). Yanında Yaveri Yüzbaşı Cevat Abbas Bey, Emir Zabiti Şükrü Bey, Doktor Yarbay Hüseyin Bey, Binbaşı Fuat Bey (Bulca), Yüzbaşı Neşet Bey ve Kolordu Şube Müdürü Yüzbaşı Rauf Bey yolculuk esansınca Mustafa Kemal Paşa'ya refakat etmişlerdir. (Tezer, 2019: 119).

Mustafa Kemal Paşa ve mahiyeti Cerablus'a varmasının ardından yemek molası vermiş buradaki hesabı 4. Ordu Komutanı Cemal Paşa tarafından karşılandığını ve yol boyunca da Cemal Paşa'nın misafiri olduklarını kendilerine bildirilmiştir. Bunun üzerine Şam'a vardıklarında Mustafa Kemal Paşa Yaveri Cevat Abbas Bey'e Cemal Paşa ile irtibat kurmasını ve ziyaret için ne zaman uygun olduklarını sormasını emretmiştir. Cevat Abbas Bey ordu karargâhı ile irtibat kurmuş ancak Cemal Paşa'nın dinlenmekte olduğunu ve müsait olmadığını bildirmişlerdir. Durumu Mustafa Kemal Paşa'ya bildiren Cevat Abbas Bey'in sözü biter bitmez karargâhla tekrar irtibat kurdurtan Mustafa Kemal Paşa telefonu eline almış ve "Ben Mustafa Kemal! Cemal Paşa'yı ne zaman ziyaret edebilirim." Cümlesini sert bir şekilde dile getirdikten sonra Yaveri Cevat Abbas Bey'e dönmüş ve "Takipte kal!" diyerek yanından ayrılmıştır. Bunun üzerine Ordu Karargâhı görüşmeyi hemen tertip etmiştir. (Akansel, 2006: 132).

Bu görüşmenin ardından Cemal Paşa'da Mustafa Kemal Paşa'ya iadeyi ziyaret yapmış ve Mustafa Kemal Paşa; Yaveri Cevat Abbas'a "Kapıda karşılayınız." emrini vermiştir. İçeride de Mustafa Kemal Paşa, Cemal Paşa'yı karşılamış ve böylelikle ikinci görüşme gerçekleşmiştir. Bu görüşmelerin ardından cephe değerlendirilmesi yapılmış ve Cemal Paşa tarafından Başkomutanlığa bir telgraf çekerek "Cephenin geleceğinin parlak olmadığı kanaatindeyiz." açıklamasında bulunmuştur. Bu telgraf üzerine Enver Paşa Şam'a geleceğini bildirmiştir. İstanbul'dan Şam'a gelen Başkomutan Vekili Enver Paşa, Cemal Paşa ve Mustafa Kemal Paşa'yla birlikte cepheyi teftiş etmiş ve Mustafa Kemal Paşa'nın Hicaz Cephesi'nin terk edilmesi ve Suriye Cephesine takviye kuvvetlerin yığılması fikrini Enver Paşa'ya kabul ettirmesi sonucu Hicaz Seferi Kuvvet Komutanlığı lağvedilmiş ve Hicaz'daki kuvvetler Filistin Cephesine kaydırılmıştır. Mustafa Kemal Paşa ise daha önce vekâleten görev aldığı 2. Ordu Komutanlığı'na asaleten tayin edilmiştir. (Akansel, 2006: 134).

2.4 VII. Yıldırım Orduları Komutanlığı'nda Cereyan Eden Hadiseler

2. Ordu Komutanı olarak atanan Mustafa Kemal Paşa, mahiyetiyle birlikte tekrar Diyarbakır'a dönmüş ve vazifelerini ifa etmeye başlamışlardır. Diyarbakır'a döndükten sonra Yaveri Cevat Abbas Bey izin alarak İstanbul'a gitmiştir. Bu sıralarda İstanbul'dan Başkomutan Enver Paşa, Mustafa Kemal Paşa'ya telgraf çekmiş ve

merkezi Halep'te bulunacak olan 7. Yıldırım Orduları Komutanlığı görevini kabul edip etmeyeceğini sormuştur. Bu görevi olumlu karşılayan Mustafa Kemal Paşa görevi kabul ettiğini İstanbul'a bildirmiştir. Enver Paşa'dan tekrar telgraf alan 2. Ordu Komutanı Mustafa Kemal Paşa'dan yaverleriyle birlikte İstanbul'a gelmesi istenmiştir. Yanına Başyaveri Salih Bey (Bozok) ve diğer Yaveri Şükrü Bey'i (Tezel) alarak İstanbul yolunu tutmuştur. Bir diğer Yaveri Cevat Abbas Bey ise önceden izinli olmasından ötürü İstanbul'dan hiç dönmemiştir. (Akansel, 2006: 142).

Cevat Abbas Bey izin alarak İstanbul'a gitmesinden sonra izin süresinin bitmesine rağmen tekrar birliğine dönüp teslim olmamıştır. Mustafa Kemal Paşa'nın yaverine telgraf çekerek çağırmasına rağmen eşi hanımefendinin doğum yaptığını ileri sürerek gelemeyeceğini bildirmiştir. Biraz zaman sonra tekrar telgrafla Cevat Abbas Bey'e dönmesi için emir yollanmışsa da kendisinin sağlığının yerinde olmadığını cevap olarak bildirmesi üzerine Mustafa Kemal Paşa tarafından Cevat Abbas Bey'in 2. Ordu Komutanlığı'yla ilişkisinin kesildiğini İstanbul Merkez Komutanlığına bildirilmiştir. (Tezel, 2019: 161-162).

Mustafa Kemal Paşa, İstanbul'a ulaştığında onu karşılayanlar arasında Cevat Abbas Bey'de yerini almıştır. Ancak Mustafa Kemal Paşa'dan alaka göremeyen Cevat Abbas Bey Mustafa Kemal Paşa'nın elini öptükten sonra üzümlere evine dönmüştür. Mustafa Kemal Paşa'ya büyük bir sevgi ve hayranlık besleyen Cevat Abbas Bey yeni doğan çocuğuna Mustafa Kemal adını vermesi ona karşı olan saygısının devam ettiğinin göstergesi olmuştur. Bir zaman sonra Mustafa Kemal Paşa'nın İstanbul Beşiktaş'taki Akaretler Sokağında bulunan 76 numaralı evini ziyarete gelen Cevat Abbas Bey kendini, Paşa'ya affettirmeyi başarmış ve İstanbul Merkez Komutanlığına bildirilerek Yıldırım Ordularına Mustafa Kemal Paşa'nın yaveri sıfatıyla katılımı sağlanmıştır. (Gürer, 2019: 69).

Mustafa Kemal Paşa ve beraberindeki yaverleri 23 Ağustos 1917 tarihinde Mareşal Falkenheim'e bağlı Yıldırım Orduları Grup Komutanlığı'nın merkezi olan Halep'e varmayı başarmışlardır. (Akansel, 2006: 144).

Halep'e varmış olan Mustafa Kemal Paşa ve yaverleri cephe teftişine çıkmış ve bir müddet sonra yaverleri Cevat Abbas Bey ve Şükrü Bey tarafından Meşhur Rapor olarak adlandırılan raporu 20 Eylül 1917 tarihinde kaleme almış ve bizzat Cevat Abbas

Bey ile İstanbul'a göndererek elden teslim edilmesini sağlamak istemiştir. Kişiyi özel olarak yazılan bu rapor Sadrazam Talat Paşa ve Harbiye Nazırı Enver Paşa'ya yazılmıştır. (Gürer, 2019: 52, Tezer, 2019: 179).

Rapora göre; (Gürer, 2019: 52-59, Tezer, 2019: 179-186). Ülkenin genel durumu, ülkenin askerlik durumu, ülke genelinde alınması gereken tedbirleri ve Alman Komutasında bulunan bir Osmanlı Ordusunun Alman komutan tarafından görevini suiistimal etmesini içeren konular yer almıştır. Ülkenin genel görünümünde bahseden Mustafa Kemal Paşa; savaşın insanlar üzerinde bırakmış olduğu etki insanları artık sabrının taşmasına yol açmıştır. Bu cihetle yöneticilerle halkın arası oldukça açılmıştır. Yöneticilerin güçsüzlüğü karşısında denetimin sağlanamamasından kargaşa ortamı oluşmuş ve adalet tesis edilemediğinden halk iyice hükümetten nefret etmeye başlamıştır. Cephe gerisinde kurulan yardım kampanyalarında görevli memurların görevini kötüye kullanması ve rüşvet karşılığında iş yapmaları sonucu normal seyreden hayatı oldukça kötü etkilemiştir. Savaşın süresinin uzaması halk nezdinde huzursuzluk oluşturmuş ve böyle devam ederse saltanatın içten çürüyeceğini bildirmiştir.

Osmanlı Ordusu'nun genel durumundan ise şöyle bahsetmiştir; Osmanlı ordusunun savaşın ilk dönemlerine nazaran çok zayıflamış olduğunu ve ordudaki asker sayısının giderek azalması hasebiyle asker kaynaklarının tükendiğini kaleme almıştır. Bazı firkalarda asker yaş ortalamasının 45-50 gibi yaşlarda bulunan yaşlı askerlerden yahut 17-20 yaş aralığında deneyimsiz askerlerden oluştuğunu vurgulamıştır. Cephelerde askerlere çok ihtiyaç olduğunu düşman asker sayılarının oldukça fazla olduğunu belirtmiştir.

Ülke genelinde alınacak tedbirlerde ise hükümeti ve orduyu takviye edip içerde güçlendirerek memleketin işgale uğrama olasılığına karşılık olarak elde kalan yerlerin ve halkın korunmasının sağlanmasını yazmıştır. Tüm askerlerin can güvenliğinin sağlanması ve korunmasını aksi halde hiçbir askerin kalmayacağını altını çizmiştir. Hükümetin izlemiş olduğu politikayla savaşın devam etmesi durumunda orduda asker bırakmayacağı için bu politikadan vazgeçilmesini talep etmiştir. Düşman ordularının sayıca üstün olduğuna ve sürekli asker takviyesinin gerçekleştiğini belirtmiştir.

Mareşal Von Falkenheim hakkında ise; bölge içinde kendini ön plana çıkararak Alman çıkarlarını savunduğunu ve Almanlarla birlikte girilen bu savaşta savaşın uzamasını fırsat görerek Osmanlı Topraklarında sömürgecilik faaliyetlerine girişen Almanlar karşısında Bulgarlar kadar bağımsızlığımıza düşkün olmaları konusunda hükümeti uyarmıştır. Mareşal Falkenheim'nın bölgede bulunan aşiretlere Türklerin Araplara düşman olduğunu oysa Almanların daima Araplarla dost olduğunu ve onların çıkarlarını gözettiklerini aleni bir şekilde açıklamasından ötürü orduya ne gibi bir fayda sağlayacağı sorusunu yöneltmiştir. Mustafa Kemal Paşa'ya göre her iş bitmiş bulunacak bir çare kalmamıştır.

Mustafa Kemal Paşa, Yıldırım Orduları Grup Komutanı Mareşal Falkenheim ile arasının açılması ve anlaşmazlıklardan ötürü İstanbul'a istifa dilekçesini sunmuş ve mahiyetindeki yaverleri Salih Bey, Cevat Abbas Bey ve Şükrü Bey ile birlikte 15 Ekim 1917 tarihinde İstanbul'a dönmüştür. Burada bir süre görev almayarak istirahate çekilmiştir. (Akansel, 2006: 149).

Sultan Mehmet Reşat'ın Almanya imparatoru II. Wilhelm'in daveti üzerine yaşlı olması hasebiyle Veliht Vahideddin'in Almanya'ya gönderilmesi kararlaştırılmış ve yaver olarak refakatine Mustafa Kemal Paşa görevlendirilmiştir. Mustafa Kemal Paşa'nın refakatinde Cevat Abbas Bey'de bulunmuştur. (Gürer, 2019: 377)

15 Aralık 1917 tarihinde Almanya'ya gidilmiş ve Mustafa Kemal Paşa burada alman imparator II. Wilhelm ile tanışma fırsatı bulmuş ve cepheleri inceleme fırsatı yakalamıştır. (Tezel, 2019: 211). Almanya ziyareti esnasında böbreklerini üşüten Mustafa Kemal Paşa İstanbul'a dönmüş ardından hastalığın tedavisi için Karlsbad'a (Günümüzde Çekya'ya bağlı Karlovy Vary) gönderilmiştir. Mustafa Kemal Paşa'nın tedavisi sürerken Sultan Mehmet Reşat vefat etmiş yerine Veliht Mehmed Vahideddin tahta çıkmıştır. Bu sıralarda Mareşal Ahmet İzzet Paşa (Furgaç) Mustafa Kemal Paşa'nın yaveri Cevat Abbas Bey'i davet etmiş ve "Paşanıza ulaşın ve derhal İstanbul'a avdet etmesi gerektiğini bildirin." demiştir. Bu hal üzerine Cevat Abbas Bey Mustafa Kemal Paşa'ya, "Durum, avdet etmenizi gerektirmiştir." yazılı bir telgraf çekmiştir. Telgrafı alan Mustafa Kemal Paşa zaman kaybetmeden İstanbul'a dönmüş ve Mareşal Ahmet İzzet Paşa'yla görüşmeye gitmiştir. Bu görüşmeden sonra Mustafa Kemal Paşa'ya, "Konu neymiş Paşam?" sorusuna karşılık olarak Cevat Abbas

Bey'e "Her ihtimale karşı sizi yaveriniz aracılığıyla İstanbul'a davet ettirdim. Burada bulunmanız öneme haiz." cevabını vermiştir. Cevat Abbas Bey'e açıklamasına devam eden Mustafa Kemal Paşa "Fikrimce; İzzet Paşa, Sultan'a, bulunacağı tavsiyelerde benim de yanımda bulunmamı istemektedir." diyerek düşüncelerini Yaveri Cevat Abbas Bey ile paylaşmıştır. (Gürer, 2019: 72-73).

Bu sıralarda Yıldırım Orduları Grup Komutanlığı görevinden ayrılan Mareşal Falkenhein 'in yerine Mareşal Liman Von Sanders atanmıştır. Mustafa Kemal Paşa'da İstanbul'da kaldığı müddet zarfında kurmuş olduğu bağlantıları ve edinmiş olduğu çevre hükümet üyeleri tarafından gözden kaçmamıştır. Enver Paşa, Mustafa Kemal Paşa'nın, İstanbul'dan uzaklaşmasını sağlamak istediği için usullere uygun olmadığı halde Mustafa Kemal Paşa'nın 7. Yıldırım Orduları Komutanlığına tayini bizzat Sultan Vahideddin tarafından tebliğ olunmuştur. (Yeni Sabah, 18 Mayıs 1941).

1 Eylül 1918 tarihinde yeniden 7. Yıldırım Orduları Komutanı olan Mustafa Kemal göreve başlamış ve göreve başlamasından 19 gün sonra düşman taarruza geçmiştir. Bu taarruzun ardından başarılı bir çekilme sağlayan Mustafa Kemal Paşa Şam'ın güneyinde yer alan Kisve'ye kadar güvenli bir şekilde kıtasının gelmesini gerçekleştirmiştir. Yıldırım Orduları Grup Komutanı Mareşal Liman Von Sanders'in emri neticesinde tüm askerleri 4. Ordu Komutanı Mersinli Cemal Paşa'nın emrine vermek için Kisve'den hareket edilmiştir. Beytülhasan'a ulaşıldığında Mustafa Kemal Paşa'ya "Fahri Yaveranı Hazreti Şehriyarlık" payesi aldığı tebliğ olunmuştur. (Yeni Sabah, 18 Mayıs 1941).

Orduyu Mersinli Cemal Paşa'ya teslim ettikten sonra 29 Eylül 1918 tarihinde Rayak Şehrine gitmek için yola çıkmıştır. Rayak'a ulaşıldığında Ali Fuat Paşa (Cebesoy) tarafından bildirilen telgrafla Şam'ın işgale uğramış olduğunu ve 7. Yıldırım Ordularının geriye çekildiği tebliğ olunmuştur. Bu haberi alan Mustafa Kemal Paşa vakit kaybetmeden tedbirler almış ve emirlerini yayınlamıştır. 20. Kolordu komutanı Ali Fuat Paşa'ya Baalbek'e giderek orada mevzi almasını emretmiştir. Ardından Yarbey Mümtaz Bey'e Müfrezesinin Rayak'tan Baalbek'e giderek Ali Fuat Paşa'ya katılması emir olunmuştur. Miralay Open Müfrezesinin ise Şam-Rayak Demir Yolu'nu gözetim altında tutarak düşmanla ağır bir mücadeleye girmeden Baalbek'e giderek Ali Fuat Paşa'ya katılması emredilmiştir. 3. Kolordu Komutanı Miralay İsmet

Bey'e (İnönü) ise Rayak yol üzerinde dağılık halde bulunan tüm askerleri emri altına alarak Rayak yolunu kullanmada başarılı olamazsa Şam-Nebik-Humus güzergâhına çekilerek yeni emirleri beklemesi emir olunmuştur. Son olarak Rayak Mıntıka Müfettişine tüm cephanenin Humus'a ikmal edilmesini ve taşınmaz olan cephanenin ise imha edilmesi emredilmiştir. Böylelikle Mustafa Kemal Paşa tekrar 7. Yıldırım Ordularını teşkilatlandırmaya çalışmıştır. (Yeni Sabah, 18 Mayıs 1941).

30 Ekim 1918 tarihinde Mondros Mütarekesi imza edilmiş ve Mustafa Kemal Paşa Adana'ya giderek Yıldırım Orduları Grup Komutanlığı'nı Mareşal Liman Von Sanders 'ten görevi teslim almıştır.(Tezel, 2019: 219). Bir müddet sonra Yıldırım Orduları Grup Komutanlığı'nın kaldırılması neticesinde Mustafa Kemal Paşa ve mahiyeti İstanbul'a doğru yola çıkmışlardır. İstanbul'a dönüş yolunda İstanbul Boğazı'nın açıklarında demirlenmiş İtilaf Devletlerinin gemilerini gören Mustafa Kemal Paşa, Cevat Abbas Bey'in "Şimdi ne olacak Paşam?" sorusuna karşılık olarak "Geldikleri gibi giderler." cevabını vermiştir. Cevat Abbas Bey ise tekrar söz alarak "Size kısmet olacak Paşam. Düşmanları göndereceksiniz buradan." demiştir. (Gürer, 2019: 226).

2.5 Mütareke Dönemi'nde İstanbul'da Yaşanan Olaylar

İstanbul'a gelen Mustafa Kemal Paşa ve Yaveri Cevat Abbas Bey memleketin genel durumu hakkında malumat edinmiş ve birtakım bağlantılar kurmuşlardır. Mustafa Kemal Paşa Anadolu'ya geçmek için planlar hazırlamaya başlamıştır. Anadolu'ya geçip orada milletle birlikte düşman işgallerine karşı koymayı hedeflemiştir. Bu bağlamda Yaveri Cevat Abbas Bey'e "Kocaeli Yarımadasının Taşkörü'sünden yahut İzmit Körfezinden yararlanılarak 20. Kolordunun sınırlarına kadar güvenli bir yol oluşturulmasını emretmiştir." (Yeni Sabah, 21 Mayıs 1941).

Cevat Abbas Bey bir an evvel işe koyulmuş ve Gebze, İzmit ve Değirmendere güzergâhını tetkik ettikten sonra vatanseverlerden meydana gelen küçük çapta bir silahlı grup kurmayı başarmıştır. Bu küçük silahlı müfrezenin reisinin adı Yahya Kaptan isimli bir vatanperver olarak tarihe geçmiştir. Sivil halktan oluşturulan bu müfrezenin amacı civar köylerde işgale kalkan düşmanları durdurmak ve İstanbul'dan geliş yolunu güvenlik altına almak olmuştur. (Yeni Sabah, 21 Mayıs 1941).

Bu arada Harbiye Nazırlığına getirilen Vali Şakir Paşa'nın bacanağı Doktor Ahmet Raşit Bey'le akrabalığı bulunan ve sıkı ilişkileri olan Cevat Abbas Bey, Doktor Ahmet Raşit Bey'den, Vali Şakir Paşa'ya, Kumandanı Mustafa Kemal Paşa için bir görev verilmesini tavsiye etmesini istemiştir. Uzunca bir şekilde Mustafa Kemal Paşa'nın Sultan Vahideddin'e bağlılıklarını ve Sultan'ın yakinen Mustafa Kemal Paşa'yı tanıdığından verilen görevleri başarıyla ifa ettiğini belirtmiştir. Ayrıca İttihat ve Terakki Cemiyetine karşı olduğunu ve siyaseti sevmediğini eklemiştir. (Yeni Sabah, 21 Mayıs 1941).

Bu önemli görüşmenin ardından çok geçmeden Sultan Vahideddin'in kıyafetlerinden sorumlu Münir Bey'le (Kılıç) bir araya gelen Cevat Abbas Bey'e Münir Bey "Paşanız neden Cuma Selamlıklarına katılmıyor?" sorusuna karşılık olarak Cevat Abbas Bey "Komutanım rahatsızdır ancak iyileştiği zaman Cuma Selamlıklarına katılacağını ve Sultan'a hürmetlerinin ve selamlarının iletilmesini istemiştir." (Yeni Sabah, 21 Mayıs 1941).

Cevat Abbas Bey'in bu temaslarının ardından İngilizlerle görüşen Sadrazam Damat Ferit Paşa Anadolu'da asayişi sağlamak üzere Karadeniz ve Doğu Anadolu vilayetlerine 9. Ordu Müfettişliğine Mustafa Kemal Paşa'nın tayin etmeyi düşünmüşlerdir. (Mango, 200: 210) Sadarete davet edilen Mustafa Kemal Paşa'ya 9. Ordu Müfettişliği görevi tebliğ olunmuştur. (Sonradan 3. Ordu Müfettişliği olarak ismi değişmiştir.) Görev tebliğinin ardından Mustafa Kemal Paşa, Cevat Abbas Bey'e Samsuna gidilecek bir mahiyet isimleri oluşturmasını emretmiştir. Bu emrin üzerine Cevat Abbas Bey şu isimleri; Müfettişlik Yaverliğine Muzaffer Bey (Kılıç), emir zabıtlıklarına; Teğmen Hayati, Teğmen Hikmet ve Yüzbaşı Ali Şevket'i yazmıştır. Erkan-ı Harp Mülhakkığına Yüzbaşı Mümtaz Bey ve Yüzbaşı İsmail Hakkı Bey'i yazmıştır. Evrak Memurluğuna Memduh Bey'i ve Karargâh Komutanlığına Ön Yüzbaşı Tokatlı Mustafa Bey'i kaydetmiştir. Bu isimlere Mustafa Kemal Paşa'ya sunan Cevat Abbas Bey listenin tasdik edilmesinin ardından bu kişilere malumat vermiştir. (Yeni Sabah, 25 Mayıs 1941).

Samsun'a hareket etmeden önce Sadarete giden Mustafa Kemal Paşa Sadrazam'a, Harbiye ve Dâhiliye Nazırına veda ettikten sonra vedalaşma töreninin 15 Mayıs 1919 Cuma gününe denk gelmesinden ötürü 3. Ordu Müfettişi Mustafa Kemal Paşa, Sultan

Vahideddin'in Cuma Selamlığına katılmış ve orada veda gerçekleşmiştir. İyi dilek ve temennilerde bulunan Sultan Vahideddin, 3. Ordu Müfettişi Mustafa Kemal Paşa'yı uğurlamıştır. Bandırma Vapuru ile limandan ayrılan heyet Cevat Abbas Bey'in daha önceden irtibat kurduğu Harbiye Nazırlığında İngilizlerin tercümanlık işlerini yapan teğmen Sedat Rıza Bey'den İngiliz kontrol noktasına takılmadan Karadeniz'e açılmanın yolunu açması için gerekli muameleleri yapmasını rica etmiş ve Sedat Rıza Bey sayesinde İngiliz kontrol noktasına takılmadan geçmeye muvaffak olmuşlardır. (Yeni Sabah, 25 Mayıs 1941).

19 Mayıs 1919 tarihinde Samsun'a ayak basan 3. Ordu Müfettişi Mustafa Kemal Paşa'nın refakatinde bulunanların listesi şöyle sıralanmıştır: (Tevetoğlu, 1971: 14).

1. Kurmay Albay Refet Bey (Bele), Görevi: 3. Kolordu Komutanı
2. Kurmay Albay Kazım Bey (Dirik), Görevi: Müfettişlik Kurmay Başkanı
3. Albay İbrahim Tali Bey (Öngören), Görevi: Müfettişlik Sağlık Başkanı
4. Kurmay Yarbay Mehmet Arif Bey (Ayıcı), Görevi: Kurmay Başkan Yardımcısı
5. Kurmay Binbaşı Hüsrev Bey (Gerede), Görevi: Karargâh Erkan-ı Harbiyesi İstihbarat ve Siyasiyat Şube Müdürü
6. Topçu Binbaşı Kemal Bey (Doğan), Görevi: Müfettişlik Topçu Komutanı
7. Doktor Binbaşı Refik Bey (Saydam), Görevi: Sağlık Başkan Yardımcısı
8. Yüzbaşı Cevat Abbas Bey (Gürer), Görevi: Müfettişlik Başyaveri
9. Yüzbaşı Mümtaz Bey (Tünay), Görevi: Kurmay Mülhaki
10. Yüzbaşı İsmail Hakkı Bey (Ede), Görevi: Kurmay Mülhaki
11. Yüzbaşı Ali Şevket Bey (Öndersev), Görevi: Müfettişlik Emir Subayı
12. Yüzbaşı Mustafa Vasfi Bey (Süsoy), Görevi: Karargâh Komutanı
13. Üsteğmen Hayati Bey, Görevi: Kurmay Başkanı Emir Subayı Ve Müfettişlik Kalem Amiri
14. Üsteğmen Arif Hikmet Bey (Gerçekçi), Görevi: Kurmay Mülhaki daha sonra ise 3. Kolordu Komutanı Yaveri
15. Üsteğmen Abdullah Bey, Görevi: İaşe Müdürü
16. Teğmen Muzaffer Bey (Kılıç), Görevi: Müfettişlik İkinci Yaveri
17. Birinci Sınıf Kâtip Faik Bey (Aybars), Görevi: Şifre Kâtibi

18. Dördüncü Sınıf Kâtip Memduh Bey (Atasev), Görevi: Şifre Kâtibi
Yardımcısı

Samsun'dan sonra Havza'ya geçilmiş bir müddet burada kalındıktan sonra 12 Haziran 1919 tarihinde Havza'dan hareket eden Mustafa Kemal Paşa ve mahiyeti aynı gün Amasya'ya ulaşmışlardır. Amasya'da Harbiye Nazırı Şevket Turgut Paşa'dan; “Önemli bir meseleyi görüşmek üzere emrinizdeki gambotlardan biriyle İstanbul'a avdet ediniz sonra geri işinizin başına geçersiniz.” yazılı bir telgraf almıştır. Bu telgraf üzerine Cevat Abbas Bey'e, “Ben bu telgrafi görmedim sen bu telgrafi mahiyetimdeki herkese okut ve fikirlerini al.” emrini vermiştir. Miralay Kazım Bey dışında herkesin mütalaası aynı olmuş ve Mustafa Kemal Paşa İstanbul'a avdet ederse İstanbul'dan dışarı çıkmasına izin verilmeyeceği görüşünde ortak kanıya varmışlardır. Miralay Kazım Bey'in de bir anlık gafletinden dolayı farklı düşündüğü sonradan anlaşılmıştır. (Gürer, 2019: 138).

21-22 Haziran 1919 tarihinde saat 21.00 sularında Cevat Abbas Bey'e Mustafa Kemal Paşa tarafından “Kalem kâğıt alsın gelsin.” emri üzerine odasına gitmiş ve yuvarlak masa etrafında oturanların isimlerini şöyle sıralamıştır. “3. Kolordu Komutanı Refet Bey, Miralay Kazım Bey, Binbaşı Hüsrev Gerede, Binbaşı Refik Saydam ve Hüseyin Rauf Bey (Orbay) ve Mustafa Kemal Paşa masada oturmuştur.” Burada Mustafa Kemal Paşa'nın “Yaz bakalım” emriyle tarihe geçmiş olan Amasya Genelgesi'ni Cevat Abbas Bey'e kaleme aldirmiştir. (Gürer, 2019: 138-139).

Kaleme alınan Amasya Tamimi 'ne göre:

1. Vatanın birliği, milletin bağımsızlığı tehdit altındadır.
2. İstanbul'da bulunan devlet idarecileri vazifelerini tam olarak yerine getirememekte ve bu durum milleti küçük düşürmektedir.
3. Milletin bağımsızlığa kavuşması, milletin kendi çabası ve kararıyla sağlanacaktır.
4. Milletin haklı olduğunu uluslararası platformda ispatlayacak olan her türlü tahakkümden uzak bir heyetin oluşturulması gerekmektedir.
5. İşgallerden uzak bulunan Sivas'ta milli bir kongre düzenlenmesi gerekmektedir.

6. Ulusal kongreye her vilayetten güven sağlamış üç temsilci Sivas'a gönderilmelidir.
7. Ulusal kongreye iştirak edecek olan vatandaşların memleketin içinde bulunduğu durumdan ötürü bu kongreyi bir sır olarak saklamaları lazım gelmektedir.
8. Önemli mevkilerde bulunan askeri ve sivil bürokratların makamlarını terk etmemesini ve tüm vatandaşların birlikte vatan müdafaasına katılması zaruri olmuştur.
9. Doğu Anadolu vilayetleri bölgesel bir nitelik taşıyan 23 Temmuz 1919 tarihinde Erzurum'da toplanacak kongreye katılması durumunda Sivas'ta gerçekleşecek olan ulusal kongreye, Erzurum üyeleri de iştirak edebileceklerdir. (Nutuk, 2008: 20).

Amasya'dan sonra Erzurum'da bir kongrenin toplanması için karar alınmış ve Erzurum'a doğru yola çıkılmıştır. Burada tekrar İstanbul'a çağrılan Mustafa Kemal Paşa sine-i millete dönmüş ve tüm askerlik görevlerinden istifa etmiştir. Mustafa Kemal Paşa'nın istifası üzerine Cevat Abbas Bey, Erzurum Müstahkem Mevki Komutanlığı'na tayin edilmiştir. (Kansu, 1997: 40). Bu görevin verilmesinden bir süre sonra Cevat Abbas Bey'de askerlik mesleğinden istifa etmiş ve Mustafa Kemal Paşa'nın yanında yer almıştır. (Öztürk, 1995: 147).

III. BÖLÜM

CEVAT ABBAS BEY'İN SİYASİ FAALİYETLERİ

3.1 Cevat Abbas Bey'in Askerlik Mesleğinden Ayrılmasından Sonra Yaşananlar

23 Temmuz-7 Ağustos 1919 tarihleri arasında gerçekleşen Erzurum Kongresi'nin ardından Mustafa Kemal Bey ile mahiyeti 29 Ağustos 1919 tarihinde Sivas'a doğru yola çıkmış ve Erzurum-Refahiye yol üzerinde bulunan Çardaklı mevkiinde Dersimli eşkıyaların Mustafa Kemal Paşa'ya pusu kurduğu haberi gelmiş ve gerekli tedbirlerin alınmasının ardından yolda herhangi bir sıkıntıyla karşılaşılmadan 2 Eylül 1919 tarihinde Sivas'a varılmıştır. (Goloğlu, 2006: 70).

4-11 Eylül 1919 tarihinde gerçekleşen Sivas Kongresi'nde (Akansel, 2006: 105) daha önceden Erzurum Kongresi'nde planlanmış olan her türlü baskıdan uzak bir temsil heyetinin kurulması Sivas Kongresi'nde gerçekleşmiştir. (Goloğlu, 2006: 200). Heyeti-i Temsiliye'nin Başkanlığı'na Mustafa Kemal Bey seçilirken, Başkâtipliğe ise Cevat Abbas Bey seçilmiştir. (Yarar-Delialioğlu, 1999: 97). Kendi yazdığı özgeçmişte Temsil Heyeti'nin Başkâtibi olduğunu belirten Cevat Abbas Bey için şu izahı yapmakta fayda görüyoruz. Mahmut Goloğlu, Milli Mücadele Tarihi II Sivas Kongresi kitabında vermiş olduğu Temsil Heyeti listesinde Cevat Abbas Bey'den söz etmemiştir. (Goloğlu, 2006: 259-260).

Sivas Kongresi'nde alınan kararlardan biri olan ve Erzurum Kongresi'nin kararlarında 8. Maddede yer alan "Milli iradenin tecelli edilmesinin önünün açılması için Meclis-i Mebusan'ın toplanması gerekmektedir." (Nutuk, 2008: 42) maddesi hasebiyle İstanbul'da Mebusan Meclisi'nin açılması maddesi için İstanbul Hükümeti'yle irtibata geçilmiş ve 20-22 Ekim 1919 tarihinde yeni vazifeye getirilen Sadrazam Ali Rıza Paşa Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin Temsil Heyeti'yle görüşmeye karar verilmiştir. İstanbul Hükümeti adına Bahriye Nazırı Salih Paşa görüşmeye katılmış ve bu görüşmeden alınan netice sayesinde Mebusan Meclisi'nin açılması ve seçimlerin yapılması kararı çıkmıştır. (Goloğlu, 2006: 94).

7 Kasım 1919 tarihinde gerçekleşen seçimlerde Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Temsil Heyeti Başkanı Mustafa Kemal Bey Erzurum'dan, Cevat Abbas Bey ise Bolu Mebusu olarak Mebussan Meclisine girmeyi başarmıştır. (Akansel, 2006: 105).

12 Ocak 1920 tarihinde İstanbul'da açılan Mebussan Meclisi'nin toplantısına Cevat Abbas Bey katılmıştır. Mebussan Meclisi'nde 28 Ocak 1920 tarihinde Misak-ı Milli (Milli And) kabul edilmiş ve 18 Şubat 1920 tarihinde tüm kamuoyuna kabul ettiğini duyurmuştur. Bu haber üzerine İtilaf Devletleri tarafından 16 Mart 1920 tarihinde İstanbul'u resmen işgal etmiş ve Mebussan Meclisini kapatmıştır. Birçok mebusu tutuklamış ve sürmüştür. (Akansel, 2006: 105).

Bu gelişmeler üzerine İstanbul'da bulunan Cevat Abbas Bey eşi Memduhe Hanımefendilerin Ali Bey isimli akrabasının Çengelköy'deki evinde İtilaf Devletleri Kuvvetlerinden saklanmak için gizlenmiştir. Buradan Ankara'ya geçmek için planlar yapan Cevat Abbas Bey Kancabaş lakaplı Cahit Reis isimli bir balıkçıdan yardım olarak balıkçı kılığında Çengelköy'den ayrılmış ve boğazdan İtilaf Devletleri'nin kontrollerine takılmadan Yalova'ya çıkmayı başarmıştır. Buradan da hareketle Ankara'ya ulaşır Mustafa Kemal Bey'e katılmıştır. (Gürer, 2019: 131-132).

23 Nisan 1920 tarihinde Ankara'da açılan TBMM'ye Cevat Abbas Bey, ancak 5 Temmuz 1920 tarihinde katılmış ve burada Bolu Mebusu olarak meclise sunulmuştur. (Akansel, 2006: 106).

TBMM'de görevlerini yürütmeye başlayan Cevat Abbas Bey, Yozgat bölgesinde çıkan ayaklanmaların bastırılmasının ardından Yozgat'ta bir milli kuvvetlerin meydana getirilmesiyle görevlendirilmiştir. Yozgat Vekili Bahri Bey ile Bolu Vekili Cevat Abbas Bey, 12 Ağustos 1920 tarihinde Yozgat'a bağlı Akdağmadeni'nden Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Riyaseti Celile'sine gönderdikleri telgrafta şu şekilde bilgilendirmişlerdir; "Akdağmadeni kazasında Batı Cephesi'ne gönderilecek silah, at, cephane ve küçük bir müfreze oluşturulmuştur." TBMM Başkanı Mustafa Kemal Bey'e bildirmişlerdir. Mustafa Kemal Bey, 20 Ağustos 1920 tarihinde telgrafta cevap olarak; "Müfrezenizle birlikte Ankara'ya gelmeniz gerekmektedir." yazılı bir telgraf göndermiştir. (Sakallı, 1988: 35).

TBMM Başkanı Mustafa Kemal Bey, Bolu Mebusu Cevat Abbas Bey'i davet etmiş ve bir dış görev vereceğini tebliğ etmiştir. Cevat Abbas Bey "Diplomasi bilgim yok tecrübesizim." demesi üzerine TBMM Başkanı Mustafa Kemal Bey "Sen beni anlayan, ne istediğimi bilen birisin başaracağından eminim." cevabı üzerine Cevat Abbas Bey vazifeyi ifa etmiştir. Görevin gizli olması hasebiyle Bolu Mebusu Cevat Abbas Bey soğan tüccarı kimliğinde Muğla'dan deniz yoluyla önce İtalya'ya oradan da Bulgaristan'a geçmeyi başarmıştır. (Gürer, 2019: 265).

TBMM Başkanı Mustafa Kemal Bey 20 Aralık 1920 tarihli TBMM'ye yazdığı dilekçeyle "Cevat Abbas Bey'in mühim bir vatani vazife için gönderilmiş olduğundan izinli sayılmasını rica etmiştir." (Gürer, 2019: 264). Bulgaristan, TBMM'nin Sofya'da temsilcilik açabilmesine izin vermesi üzerine 27 Şubat 1921 tarihinde Cevat Abbas Bey Sofya'ya ulaşmıştır. (Gürer, 2019: 285).

Milli Mücadele döneminde Bulgaristan'la sıkı ilişkiler içine giren TBMM, Milli Mücadele için gerekli olan silah ve cephaneyi Bulgaristan'dan çok kez sağlamıştır. Yunan işgalleri yüzünden Trakya bölgesi zor durumda kalmış ve Trakya ile TBMM sürekli olarak irtibat halinde olmuştur. Bu sebeple Trakya'nın menfaatlerinin korunması için bir temsilcinin Balkanlara gitmesi gerektiğini düşünmüştür. Bu bağlamda eski yaveri olan Bolu Mebusu Cevat Abbas Bey'i ve Galip Bahtiyar Bey'i (Göker) Trakya Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'yle irtibata geçmeleri için görevlendirmiştir. (Bıyıklıoğlu, 1992: 384).

Vatani bir vazife için yola çıkan Cevat Abbas Bey ve Galip Bahtiyar Bey bir süre sonra teşrik-i mesai yapamayacaklarını anlamaları üzerine yollarını ayırmışlardır. 27 Şubat 1921 tarihinde Sofya'ya ulaşan Cevat Abbas Bey, Bulgar Hükümeti yetkilileriyle irtibat kurmanın güç olduğunu anlamış ve Bulgar Hükümetinin temsilcileriyle aralarında bağlantı kuracak bir kişi ayarlanmıştır. Açıkoğlu adlı bir Bulgar vatandaş Cevat Abbas Bey ile Bulgar Hükümeti temsilcileri arasında köprü vazifesi görmüştür. (Bıyıklıoğlu, 1992: 386).

Cevat Abbas Bey, Sofya'da Batı ve Doğu Trakya'nın savunulmasında silahlı Türk müfrezeleri oluşturmak maksadıyla faaliyetlere girişeceğini Bulgar Hükümetine bildirmiş ancak Bulgar Hükümeti Temsilcileri herhangi bir problemle

karşılaştığında sadece Bulgaristan'a ilticalarını kabul edeceklerini bildirmişlerdir. (Bıyıklıoğlu, 1992: 386).

Cevat Abbas Bey vakit kaybetmeden çalışmaların başlaması ve Doğu-Batı üzerindeki İtilaf Devletleri'nin hedefleri karşısında Cevat Abbas Bey, Sofya'da Trakya İhtilal Komitesini kurmaya muvaffak olmuştur. Ayrıca bir Türk-Makedonya Komitesi kurulması için Ankara'ya öneride bulunmuş ve bir de Türk-Bulgar çetelerinin Makedonya'da faaliyetlerde bulunması için Bulgar Komitacılarla görüşmeye başlamıştır. (Gürer, 2019: 271).

Sofya'da çalışmalarına başlayan Cevat Abbas Bey, bir müddet sonra 7 Kasım 1922 tarihinde TBMM Başkanı Mustafa Kemal Bey'e göndermiş olduğu gizli telgrafta Sofya'daki çalışmalarını rapor etmiştir. Ankara'ya gönderilmiş olan bu telgrafın içeriğine baktığımızda;

Trakya'da yaşanan olumsuz olaylar neticesiyle Bulgaristan'a sığınmış olan Trakya Paşaeli Cemiyeti burada silahlı bir örgüt kurmak için çalışmalara başlamış ancak birtakım elim olaylardan dolayı faaliyetlerini yürütememişlerdir. Türkiye'de, Yunanlılara karşı mücadele etmek için buradan silahlı bir kuvvet oluşturulması için Galip Bahtiyar Bey Ankara'ya öneride bulunması üzerine TBMM tarafından Cevat Abbas Bey bu vazifeye tayin edilmiştir. (Şimşir, 1981: 429).

Bin bir güçlük içinde İtalya'ya ulaşmışlardır. Buradaki faaliyetleri sebebiyle Galip Bahtiyar Bey'in hareketlerinden şüphelenen Cevat Abbas Bey, Galip Bahtiyar Bey'in İtalya'dan kaçarak Bulgaristan'a sığınması üzerine yapmış olduğu tetkikler neticesinde; Türkiye-Paşaeli isimli bir cemiyetin bulunmadığını ve Galip Bahtiyar Bey'in siyasi bir dolandırıcı olduğunu anlamıştır. Bu gelişmenin ardından Neuilly Antlaşması gereğince Bulgaristan'a uygulanan yaptırımların Yunanistan lehine olması, Bulgaristan ile işbirliği yapılabileceği Cevat Abbas Bey tarafından düşünülmüştür. (Şimşir, 1981: 430).

Cevat Abbas Bey'in, Sofya'da yapmış olduğu bazı çalışmaları şöyle sıralamıştır:

1. Bulgar basınını Türkiye lehine kullanmak,
2. Bulgaristan'da yeni kurulan hükümetle işbirliği yapmak ve ortak menfaat çerçevesinde ileride kurulacak bir ittifak oluşturmak ancak bu konuda başarısız

olursa Yunanlıların aleyhine yapılacak işlerde Bulgar Hükümetinden destek almak,

3. Makedonya ve Trakya bölgesinde silahlı örgütler kurup Yunan Kuvvetleriyle mücadeleleri güçlendirmek,
4. Bulgaristan'ı yalnız ve zayıf bir şekilde bırakmak Türkiye'nin çıkarına olacağından bölgede çalışmalar yapmıştır. (Şimşir, 1981: 431).

Cevat Abbas Bey işlere hemen koyulmuş ve Bulgaristan Hükümetiyle gerekli görüşmeler yapılmış ve Trakya ile Makedonya bölgesinde silahlı örgüt kurulmuştur. Yugoslavya ile Bulgaristan arasında kurulacak olan Slav Birliğini bozmak için faaliyetlerde bulunmuştur. (Şimşir, 1981: 431).

26 Haziran 1921 tarihinde TBMM Başkanı Mustafa Kemal Bey tarafından Cevat Abbas Bey'e "Sofya'daki çalışmaların mükemmel derecededir. Her zorluğa göğüs gererek azimle hedefe yürüyeceğine eminim." demiştir. 16 Temmuz 1921 tarihinde; "Hizmetlerinden dolayı tebrik ederiz." yazılı bir telgraf Cevat Abbas Bey'e gönderilmiştir. (Şimşir, 1981: 432).

Gizli olarak Bulgaristan'a gönderilen Cevat Abbas Bey'e Hariciye Vekâleti tarafından Sofya'ya temsilci olarak tayini yapılmış ve görevi resmîyet kazanmıştır. İtilaf Devletleri'nin karşı çıkmalarına rağmen Ankara ile resmi irtibat kuran Bulgaristan'ın Groskov Heyetini Ankara göndermesinin tüm dünyada duyulması üzerine Harbiye Nazırlığından vazifeli olarak gönderilen Fuat Bey'in (Balkan) araştırmaları neticesinde Cevat Abbas Bey'in Bulgaristan'daki faaliyetlerinden şüphelenilmiş ancak Bulgaristan'a yaptırım uygulayabilmek için herhangi bir delil bulamamışlardır. (Şimşir, 1981: 432).

Groskov Hükümetinin Ankara'yı ziyaretinin ardından Fuat Bey Bulgaristan'daki faaliyetlerinin açığa çıkmasının ardından İtilaf Devletleri, Yunanistan'ın gerçekleştireceği Sakarya Taarruzu öncesi Bulgar Çiftçi Hükümeti'nden, Ankara'ya yardım etmediklerine dair güvence vermesini istemiş ve onları şu maddelerle suçlamışlardır:

1. Dobruca'dan Bulgaristan'a sığınan göçmenlerin Romanya'da silahlı örgütler kurarak faaliyetlerde bulunması,

2. Makedonya'da Müslümanlar ile Bulgarların ortak iş yaparak Yunanistan, Yugoslavya ve Batı Trakya'da Yunanistan karşıtı gösterilerin Pomaklar tarafından başlatılmasında TBMM temsilci Cevat Abbas Bey'in kontrolünde yürütülmesine Bulgar Hükümetinin ses etmemesi,
3. Sovyet Rusya ile TBMM'nin sıcak diplomatik ilişki kurması,
4. Neuilly Antlaşması gereğince ödenmesi gereken borçların zamanında ödenmemesi,
5. Bulgar Hükümetinin, Akdeniz'de bir kurtuluş bulmak adına İtilaf Devletleri'nden başka devletlerle ilişkiler içinde olması gibi suçlarla Bulgar Hükümetine birtakım dayatmalarda bulunmuşlardır. (Şimşir, 1981: 433).

Bunların dışında Yunanistan Elçisi'nin de Cevat Abbas Bey'in Sofya'dan sınır dışı edilmesi ve Makedonya ile Trakya ihtilalcilerine Bulgaristan sınırlarının kapatılması konusunda baskıda bulunmuştur. Ayrıca Bulgar Çiftçi Hükümetinin baskıcı politikasından ötürü onu devirmek isteyen içerdeki muhaliflerin Sofya'daki İtilaf Devletleri temsilcileri için casusluk yaptıklarını belirtmiştir. (Şimşir, 1981: 434).

Sofya'daki faaliyetlerinin günden güne kötüye gittiğini bildiren Cevat Abbas Bey, Bulgar çiftçi Hükümeti'yle giriştiği temaslarda olumlu bir sonuca ulaşamadığını ve Bulgaristan Başbakanı Stamboliyski kendilerine yöneltilen suçların asılsız olduğunu dünya kamuoyuna duyurmak ve Milletler Cemiyeti'ne başvuruda bulunmak için Sofya'yı terk ettiğini belirtmiştir. Ayrıca tüm bakanların birer birer Sofya'yı terk ettiğini eklemiştir. Bundan başka Bulgar çiftçi Hükümeti'nin bazı temsilcilerinin Cevat Abbas Bey'e Sofya'yı terk etmesi telkinlerinde bulunması Sofya'daki faaliyetlerin artık ilerlemeyeceği kanaatini uyandırmıştır. (Şimşir, 1981: 435).

Bu gelişmeler üzerine 22 Temmuz 1921 tarihinde Cevat Abbas Bey'in Sofya'dan sınır dışı edildiği tebliğ edilmiş ve bunun üzerine bu muameleyi oldukça saygısız bulan Cevat Abbas Bey'in şikâyeti üzerine Bulgaristan Emniyet Genel Müdürü'nün görevden alınması sağlanmış ve olaydan 10 gün sonra Cevat Abbas Bey Sofya'yı terk etmeye mecbur kalmıştır. 417 gün süren Sofya Temsilciği görevinde tam anlamıyla başarılı olamayan Cevat Abbas Bey'in vazifesi böylelikle son bulmuştur. (Şimşir, 1981: 436).

Dış görevi biten Cevat Abbas Bey memlekete döndükten sonra yine Ankara'da yeni görevler almaya devam etmiştir. Büyük Taarruz öncesi Gazi Mustafa Kemal Paşa Çankaya Köşkü'nde Taarruzun detaylı görüşülmesi için toplantı düzenlenmiş ancak bu toplantının konusunu gizlemek için Anadolu Ajansına Çankaya'da çay partisi verilecek haberi yaptırmıştır. Cevat Abbas Bey ve Fuat Bey'i (Bulca) davet etmiş ve onlara çok farklı bir görev vermiştir. Cevat Abbas Bey ve Fuat Bey cephede Gazi Mustafa Kemal Paşa ile birlikte savaşmak isterken onlara bambaşka bir vazife verilmiştir. Gazi Mustafa Kemal Paşa: "İkiniz Ankara'da kalacak taarruzun gizli tutulması için Ankara'da görünecek ve her yerde benden bahsedeceksiniz ayrıca burada aleyhimize yapılacak yorumların üzerini kapatacaksınız. Ordunun ileri geri manevra yapmasının, Ankara nezdinde kötü yorumlanacağı için sizler mecliste bu işin takibini yapıp kimseye olumsuz bir yorum yaptırmamaya çalışacak ve beni bu konuda bilgilendireceksiniz." demiştir. Bunun üzerine Cevat Abbas Bey Büyük Taarruza katılamamış ancak Ankara'da vaziyeti idare etmiştir. (Cumhuriyet, 5 Eylül 2003).

3.2 Türk Tayyare Cemiyeti'nin Kuruluşu

Milli Mücadele döneminde kazanılan zaferler neticesinde İtilaf Devletleri'nin işgallerine son verilmiştir. Savaşların kazanılmasının ardından 1 Kasım 1922 tarihinde Saltanatın kaldırılması, 24 Temmuz 1923 tarihinde Sevr Antlaşması yerine İtilaf Devletleri'yle Lozan Barış Antlaşması'nın imzalanması ve 3 Mart 1924 tarihinde de Hilafetin kaldırılmasının ardından inkılapların önü açılmış ve yeni Türkiye Cumhuriyeti'ni vücuda getirmek için köhneleşmiş yapıların tasfiyesi sağlanarak yerine çağdaş kurumlar oluşturulmaya başlanmıştır.

Trablusgarp Savaşı, Balkan Savaşları ve son olarak I. Dünya Savaşı havacılığın ne denli mühim olduğunu görmek mümkün olmuştur. Bu bağlam Türk Havacılığının gelişmesi için başta Gazi Mustafa Kemal Paşa olmak üzere birçok mebus aynı fikirde olmuştur. Savaşlarda hava gücü bulunmayan devletlerin savaş sahasında zafer elde etmeleri oldukça zor olacağı anlaşılmıştır. Bu sebeple Türk havacılığının gelişmesi için çalışmalar başlatılmıştır. 1 Kasım 1924 tarihinde Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın meclis açış konuşmasında "Askeri alanda mühim bir konu olan hava gücüne tüm vekillerin dikkatini çekmek isterim." sözlerinden sonra daha çok itibar kazanan Türk Havacılığı alanında olumlu adımlar atılmaya başlanmıştır. Bu cihetle 16 Şubat 1925

tarihinde Gazi Mustafa Kemal Paşa; “İstikbal Göklerdedir.” diyerek Türk Tayyare Cemiyeti’ni kurmuştur. (Akdoğan, 1993: 35). Türk Tayyare Cemiyeti’nin amacı; “Türkiye’de havacılık sanayisini oluşturmaktır. Havacılığın siyasal, sosyal, ekonomik ve askeri niteliğini açıklamak; sivil, askeri, turistik ve sportif havacılığın gelişimine katkıda bulunmak; tüm bunlar için gerekli olan materyalleri temin etmek; kalifiye personel yetiştirmek ve uçan Türk gençliği vücuda getirmektir.” olarak açıklanmıştır. (https://www.thk.org.tr/thk_kurumsal/itemlist/category/156-tarih%C3%A7e).

Türk Tayyare Cemiyeti’nin ilk başkanlığına getirilen Gazi Mustafa Kemal Paşa’nın eski yaveri Bolu Mebusu Cevat Abbas Bey Türk Havacılığın gelişimi için önemli katkılarda bulunmuştur. Daha yeni tesis edilmeye başlanan Türk Tayyare Cemiyeti’nin gelişmesi için çabalar arayan Cevat Abbas Bey, 1925 yılının Mayıs ayı içinde Ankara’da gerçekleşen Türk Ocakları Genel Kurul Toplantısı’na Bolu Türk Ocağı Temsilcisi olarak katılmış ve burada Türk Tayyare Cemiyeti’nin gelişmesi için bu kongrede bir konuşma yapma fırsatı bulmuştur. (Gürer, 2019: 296).

Türk Ocakları’nın kıymetli doktor üyelerinin yoksul köylüyü ücretsiz tedavi etmek için fedakârca çalışmalarından ötürü tebrik eden Bolu Mebusu Cevat Abbas Bey konuşmasına şöyle devam etmiştir. “bugünün önemli konularından biri de aziz vatanın müdafaasıdır. Bunun içinde Türk Havacılığının geliştirilmesi elzem olmuştur. Ordumuzun bir savaş tehlikesi durumunda envanterinde bulunması gereken hava taşıtları memleketin güvenliği için oldukça önem taşımaktadır. Tüm vatanseverlerin Türk Havacılığının gelişmesinde katkıda bulunacağından şüphem yoktur. Hepinize şimdiden katkılarınızdan dolayı şükranlarımı sunarım.” demiştir. (Gürer, 2019: 297-298).

Türk askeri-sivil havacı Vecihi Bey (Hürkuş) Türk Havacılığının gelişmesi için çaba harcayan Cevat Abbas Bey’den hürmetle bahsetmiştir. Bolu mebusu Cevat Abbas Bey ile sıcak temaslar kuran Vecihi Bey Türk Havacılığının gelişmesi için fikir paylaşımında bulduklarını açıklamıştır. Gazi Mustafa Kemal Paşa’nın da Vecihi Bey’e uçak inşa etmesi konusunda destek olması Vecihi Bey’in bu konuda oldukça önünü açmasına sebep olmuştur. Vecihi Bey 14 Mayıs 1919 tarihinde bir nizamname hazırlamış ve uçak yapmak için Umum Müfettişliğine başvurmuştur. İşte Bolu Mebusu Cevat Abbas Bey bu nizamnameyi genişleterek 1924 yılında Gazi Mustafa

Kemal Paşa'nın telkinleriyle TBMM'ye önerge olarak sunmuştur. Bu bağlam Türk Tayyare Cemiyeti'nin ilk tüzüğü hazırlanmış ve TBMM'de kabul edildikten sonra Cemiyetin Fen İşleri şubesine Vecihi Bey'in ataması yapılmıştır. (Hürkuş, 2016: 176)

Türk Tayyare Cemiyeti'nin maddi konularda çektiği sıkıntıları aşmak için çözüm yolları arayan Cevat Abbas Bey bir yardım kampanyası başlatmış ve 1000 TL toplayıp Cemiyete bağış yapan tüm şehir, kasaba ve köylerin isimlerine birer tayyare yapılacağı sözü verilmiştir. Bu önemli kampanya ivediyle yürütülmeye başlamış ve kampanyaya ilk katılan Ceyhan kasabası olmuştur. 10,000 TL para bağışında bulunan Ceyhan kasabası yapılacak olan ilk tayyareye Ceyhan adının verilmesini talep etmiştir. Bu yardımla Türkiye'nin ilk uçağı alınmış ve ismi Ceyhan olmuştur. Cevat Abbas Bey'in bu önemli katkıları ve çalışmaları Türk Havacılığının gelişiminin önünü önemli ölçüde açmıştır. (Hürkuş, 2016: 177).

3.3 Ateş-Güneş Kulübü'nün Kuruluşu

Türk spor tarihinde 1930 yıllarda Galatasaray Spor Kulübü'nde yaşanan profesyonellik ve amatörlük tartışması sebebiyle Galatasaray Lisesi ile spor kulübünün arasında gerginlikler yaşanmış ve kulübün ikiye bölünmesiyle yeni bir kulübün kurulmasına yol açan olaylar yaşanmıştır. Kulüp üyeleri arasında yaşanan tartışmalar muhalif cephenin başını çeken üyeler Yusuf Ziya Bey (Öniş) etrafında toplanıp profesyonelliği savunmuşlardır. Galatasaray Lisesi'nin bu duruma karşı çıkmasından ötürü kulüpten ihraç edilen muhalif isimler Galatasaray'ın renklerine benzeyen Ateş-Güneş Kulübünü kurmuşlardır. Gazi Mustafa Kemal Bey'in teşvikiyle eski yaveri Bolu Mebusu Cevat Abbas Bey Ateş-Güneş Kulübü'nün başkanlık görevini üstlenmiştir. (Sevecen, 2011: 1).

Kulüp içinde yaşanan ayrılıklar tartışmaları profesyonellik ve amatörlük tartışması dışına taşırarak kulüp başkanının Bolu Mebusu Cevat Abbas Bey'in olması hasebiyle ve kulübün arkasında Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın desteklerinin olması Ateş-Güneş Kulübü'nü devletin spor kulübü olarak anılmasına sebep vermiştir. (Sevecen, 2011: 1).

Ateş-Güneş Kulübü'nün düzenlemiş olduğu kutlamada konuşan Kulüp Başkanı Cevat Abbas Bey; "Hep birlikte yaşamak ve hep birlikte eğlenmek bu milletin en tabii hakkı

olmuştur. Bu büyük millet kafada, kolda ve ayakta ve ahlakta tüm kavimlerden üstün olmayı daima başarmıştır.” (Gürer, 2019: 347).

Kurulduktan bir süre sonra Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın ricası üzerine kulübün adı yalnız Güneş olmuştur. Kulüp liginde giderek güçlenmiş ve rakipleri karşısında verdiği mücadelelerde daima kazanmayı bilmiştir. 1937-1938 İstanbul Ligi'nin şampiyonu olmayı başarmış ancak Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın vefatının ardından kulüple çok ilgilenilmemiş ve kapanmak zorunda kalmıştır. (Sevecen, 2011: 1).

3.4 Cevat Abbas Bey'in Meclise sunmuş olduğu Teklif ve Önergeler

Bolu Mebusu Cevat Abbas Bey'e Nişan ve Harp Madalyası verilmesine dair kanun teklifi mecliste kabul edilmiştir. (TBMM Tutanakları, Dönem: II, C: XI, 24 Aralık 1924: 235). Kırmızı-Yeşil şeritli İstiklal Madalyası verilmiştir.

Bolu mebusu Cevat Abbas Bey ve Refikinin ordu mensubunun maaşının artırılması hakkında teklif vermiştir. (TBMM Tutanakları, Dönem: I, C: V, 19 Ekim 1920: 94).

Bolu mebusu Cevat Abbas Bey'in bir an evvel İstanbul Avans Kanununun kabul edilmesi hakkında önerge vermiştir. (TBMM Tutanakları, Dönem: I, C: XXV, 4 Aralık 1922, 185-186).

1 Eylül 1923 tarihinde Binbaşı rütbesine yükseltilmiş ve isteğiyle 27 Şubat 1927 tarihinde ordudan emekliye ayrılmıştır. (Yarar-Delialioğlu, 1999: 97).

21 Haziran 1934 tarihinde Soyadı Kanunu kabulünden sonra 30 Ağustos 1935 tarihinde Gazi Mustafa Kemal Atatürk tarafından Cevat Abbas Bey'e Gürer soyadı verilmiştir. (Akansel, 2006: 114)

4 Temmuz 1943 tarihinde Yalova'da vefat etmiştir. (Yarar-Delialioğlu, 1999: 97).

3.5 Gazi Mustafa Kemal Paşa ile Cevat Abbas Bey Arasında geçen Hatıralar

3.5.1 Ticaret Meselesi

Mustafa Kemal Paşa Yıldırım Orduları Grup Komutanlığı'nın lağvedilmesinden sonra İstanbul'a geldiği vakit, Paşa'nın birkaç bin lira birikimi olduğunu öğrenen yakın çevresi bir vazifede olmadığından ve masraflarının çok olmasından ötürü sermayesini bir ticaret işinde çalıştırması önerisinde bulunmuşlardır.

İstanbul'da yaşayan A... Bey isimli bir tüccara sermayesini verirse kısa zamanda birikiminin çoğalacağından bahsedilmiştir. Mustafa Kemal Paşa ticaretle pek ilgisi bulunmadığından tereddüt etse de yakın çevresinin bu teşvikini kabul eder ve tüm birikimini vereceğini dile getirmiştir. A... Bey, bir akşam Mustafa Kemal Paşa'yı davet etmiş ve Mustafa Kemal Paşa'da, Fethi Bey'i de alarak bu bahsi geçen tüccarın evinin yolunu tutmuştur. Tanışma merasiminin ardından ticaret meselesi kısa bir aralık konu olmuş ancak üzerinde durulmamıştır. A... Bey, Mustafa Kemal Paşa'yı ve Fethi Bey'e ticaret meselesini görüşmek üzerine ertesi gün ofisine davet etmiştir. Fethi Bey'in fikrini almak isteyen Mustafa Kemal Paşa, Fethi Bey'e "Ne diyorsunuz?" sorusunun ardından şu cevabı almıştır. "Anlamadığım ve ne getireceği belirsiz bir işe senetsiz, kontratsız tüm sermayemi veremem." cevabını almıştır.

Fethi Bey'in fikrine pek sıcak bakmayan Mustafa Kemal Paşa Yaveri Cevat Abbas Bey'in de birikimi olan 150 lirayı alır ve A...Bey'in ofisine doğru gitmiştir. İşe gireceğini söyleyen Paşa tüm parayı uzattığında, A... Bey para zarfını saymadan almıştır. Paranın eksik olup olmadığına bakmayan bu tüccar için oldukça iyi şeyler düşünen Mustafa Kemal Paşa ticaretin detaylarını konuşmadan ofisten ayrılmıştır. Daha sonra bu sermayeyle ne iş yapılacağını merak eden Mustafa Kemal Paşa A... Bey ile tanıştıran dostuna "Ne işi yapılacak?" sorusuna karşılık olarak "İzmir'den alınan incirlerin deniz yoluyla ve satılıp yerine başka ürünler alınacağını dile getirmiştir." cevabını almıştır. Çok büyük kazançlar elde edeceğini düşünen Mustafa Kemal Paşa tüccardan ses çıkmamasından şüphelenmiş ve Fethi Bey'e "Tüccardan haber yok mu?" demesi üzerine Fethi Bey "Dolandırıldınız Paşam!" yatını vermiştir.

Bunu öğrenen Cevat Abbas Bey dolandırılmayı içine sindirememiş ve bir gün tüccarı sıkıştırıp "Bana bak ben Paşa değilim ya paramı verirsin ya seni köprüden aşağı atarım!" demiş ve birikimini kurtarmıştır. (Atay, 1999: 335).

3.5.2 Mustafa Kemal Paşa'yı Koruyan Köstekli Saat

Mustafa Kemal Paşa'nın İstanbul'da olduğu bir vakit gazeteci Ruşen Eşref Bey (Ünaydın) Paşa'yı Akaretlerdeki 76 numaralı evinde ziyaret etmiş ve Cevat Abbas Bey'in bulunduğu bu görüşmede anılarını dinlemiştir. Bunlardan biri de Anafartalar Cephesinde yaşanan elim bir hatıradır.

“Conkbayırı’nda gerçekleşen muharebelerde düşman denizden ağır top saldırılarında bulunuyordur.” Burada söz alan Cevat Abbas Bey; “Düşman tarafından atılan topların şarapnel parçalarından biri de Mustafa Kemal Paşa’nın göğsüne isabet etmiştir.” demiştir. Anlatmaya devam eden Mustafa Kemal Paşa: “Evet üniformamın sağ tarafında bir kurşun deliği gözüme ilişti yanımda duran Nuri Bey (Conker): Komutanım vuruldunuz? Demesi üzerine askerinin üzerindeki maneviyatın dağılmaması için Nuri Bey’i susturdum.” demiştir. Neyse ki korkulan olmamış şarapnel parçası göğsünde bulunan köstekli saate denk gelmiş ve saati parçalamıştır. Parçalanan o saati Mareşal Liman Von Sanders Paşa hatıra olarak almış kendisinde bulunan soyluluk armalı saatini hediye etmiştir. (Akansel, 2006: 108).

3.5.3 Atatürk’ün Tarih Tanımı

Cevat Abbas Bey’in aktardığına göre; 1937 yılı içinde gerçekleştirilen Aydın manevraları büyük bir ciddiyetle orada bulunan halk tarafından takip edilmiştir. Manevra tatbikatı yapacak olan ordu kırmızı ve mavi takım olarak ikiye ayrılmıştır. Manevralar sırasında mavi takım düşmanı kırmızı takım ise dostu temsil etmiştir. Manevralar boyunca tüm köy halkı kırmızı takımını desteklemiş ve onların zafer kazanması için coşkuyla olan bitenleri takip etmişlerdir. Hatta köylülerden “Mavi takım çocukları bizim çocuklar olamayıp da sahiden düşman olsalar bizde saldırırız.” sözleri ağızlarından dökülmüştür. Manevranın bitiminde köylülerin desteklediği kırmızı takım galip gelmiş ve köylüler epey sevinmişlerdir. (Yeni Sabah, 9 Şubat 1941).

Aydın manevralarının bitiminin ardından Gazi Mustafa Kemal Paşa orada fazla beklememiş ve Ankara’ya geri dönmüştür. Ankara’da akşam saat 23:00 sıralarında sofrada otururken Gazi Mustafa Kemal Paşa; kâğıt kalem istemiş ve tarihin tanımını şöyle yapmıştır. “Tarih: insan topluluklarının zaman ve mekân belirterek aleni olarak yaşamlarını ve kültürlerini anlatan bir ilimdir...” (Yeni Sabah, 9 Şubat 1941).

3.5.4 Saltanatın İlgası Düşüncesi

Cevat Abbas Bey ve Şükrü Bey’in şahit oldukları bir önemli hatırayı Şükrü Bey aktarmıştır. Merasim günlerinin birinde Mustafa Kemal Paşa’nın da katılmış olduğu merasimde Harbiye Nazırlığı Levazımat Umumiye Reisi İsmail Hakkı Paşa’da (Aksak) bulunmuştur. (Tezer, 2019: 166).

Merasimin bitmesinin ardından Gazi Mustafa Kemal Paşa'yla görüşmek isteyen İsmail Hakkı Paşa arasında bir kısa toplantı olmuştur. Bu görüşmede İsmail Hakkı Paşa; "Saltanatın ilga edilmesini düşündüğünü" Mustafa Kemal Paşa'ya açıklamıştır. Mustafa Kemal Paşa şaşırılmış bir şekilde "Bu dediğiniz olursa idare ne olacak peki Paşam?" sorusunu yöneltmiş ve İsmail Hakkı Paşa "Cumhuriyet" cevabını vermiştir. Mustafa Kemal Paşa'da tabii olarak "Başa kim geçecek sorusunu yöneltmiş ve İsmail Hakkı Paşa "Sen, Ben ve yahut Enver." cevabıyla sözünü bitirmiştir. Bunun üzerine tekrar söz alan Mustafa Kemal Paşa; "Konunun memleket meselesi adına çok mühim olduğunu ancak günümüzdeki şartlar neticesinde bunu gerçekleştirmek için pek uygun bir ortam değildir." cevabını vermiş ve görüşmeyi bitirmiştir. (Tezer, 2019: 167).

3.5.5 Cevat Abbas Bey'in Oğlu

18/19 Temmuz 1936 tarihinde gece yarısı Mustafa Kemal Paşa ve dostları Florya Köşkünde toplanmış sohbet etmişlerdir. Gecenin ilerleyen saatlerde Cevat Abbas Bey'in oğlu Mustafa Kemal babasının yanına gelmiştir. Haberi alan Gazi Mustafa Kemal Paşa, Cevat Abbas Bey'in oğlu Mustafa Kemal'e Anafartalar diye hitap edermiş. "İçeri gelsin soframıza otursun" demiştir. Anafartalar sofraya geldikten sonra Gazi Mustafa Kemal Paşa Anafartalar'a dönerek "İlk kez aramızda bulunuyorsun duygularını öğrenmek isterim" demiştir. "Çok heyecanlı olduğunu açıklayan Anafartalar affını rica etmiştir." Bunun üzerine Gazi Mustafa Kemal Paşa "Duygularını yazıya geçirmesini istemiştir." Bunun üzerine "Sizi ilk defa; hayatımın ilk akşamında dinlemekle mutluyum. Bu masada benim dünyamı aydınlatan bu güneş kimler kimlerin kafasını aydınlatmaz?" sözlerini not etmiştir. (Arıburnu, 1988: 70-71).

3.5.6 Cevat Abbas Bey'in Kocaeli'deki Çiftliği

Cevat Abbas Bey, 1920'li yıllarda Milli Emlak'tan Kocaeli/Derince'de günümüzde Çenedağ Mahallesi sınırları içinde kalan geniş bir arazi satın almıştır. Bu araziye satın almasındaki gayesi arazi üzerine Ankara'da yer alan Atatürk Orman Çiftliği gibi bir çiftlik kurmak istemesiyle alakalı olmuştur. Cevat Abbas Bey, arazi üstüne bir köşk yaptırmıştır. (Şenel, 2015: 1459)

II. Dünya Savaşı'nın getirmiş olduğu zorunluluklar neticesinde Kocaeli'deki bu çiftlikte nasibini almıştır. Milli Emlak bu köşke el koymuş ve gerekli bakımlar

yapılamadığından yangın çıkmış ve kültürel bir miras olacak köşk kül olmuştur.
(Şenel, 2015:1460)

SONUÇ

1887 yılında Niş kentinde dünyaya gelen Cevat Abbas Bey Manastır Harp Okulu'ndan Teğmen rütbesiyle mezun olmuş Balkan Savaşları ve I. Dünya Savaşı'nda yer almıştır. I. Dünya Savaşı'nda Çanakkale Cephesi'nde Anafartalar'da vazifelendirilmiş ve burada Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın yaverlik vazifesini ifa etmiştir. Burada Gazi Mustafa Kemal Paşa ile kader arkadaşlığı yapmış ve 24 yıl sürecek olan bir yolculuk başlamıştır.

Cevat Abbas Bey, Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın yanında olmuş ve almış olduğu görevlerinde refakatinde yer almıştır. Çanakkale Cephesi kapandıktan sonra Gazi Mustafa Kemal Paşa XVI Kolordu Komutanı olarak atanmış ve yaveri Cevat Abbas Bey'le birlikte Doğu vilayetlerinde görev almıştır. Kafkasya Cephesi'nin açılmasının ardından Doğu Bölgesinde işlerin yolunda gitmemesinden ötürü kritik bazı illerde vatan müdafaası yapmışlardır. Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın Bitlis ve Muş'u İtilaf Devletleri'nden geri alınması sürecinde yanında yer almış ve emirlerini uygulamıştır. Kafkasya Cephesi'nde gerçekleşen muharebelerde görevini en iyi şekilde yapan Cevat Abbas Bey Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın güvenini daha da fazla kazanmıştır.

Kafkasya Cephesi'nin kapanmasının ardından Suriye-Filistin Cephesi'nde oluşturulan Yıldırım Orduları Grup Komutanlığı'nın emri altında VII. Yıldırım Orduları Komutanlığı'na tayin edilen Gazi Mustafa Kemal Paşa Halep'e gittiğinde yanında yaveri Cevat Abbas Bey'de bulunmuştur. Burada Yıldırım Orduları Grup Komutanı'yla anlaşamamasını raporla İstanbul Hükümetine bildiren Gazi Mustafa Kemal Paşa görevden ayrılarak yaveri Cevat Abbas Bey'i yanına alıp İstanbul'a avdet etmiştir. Burada girdikleri temaslar sonucu hükümete yakın birtakım kimseler tarafından dikkat çekmiş ve tekrar VII. Yıldırım Orduları Komutanlığı'na tayin edilmiştir. Tekrar yaveri Cevat Abbas Bey'le Güney Cephesine giden Gazi Mustafa Kemal Paşa I. Dünya Savaşı'nın bitmesiyle Yıldırım Orduları Grup Komutanı olmuş ve bu komutanlığın lağvedilmesi üzerine İstanbul'a çağrılan Gazi Mustafa Kemal Paşa ve Cevat Abbas Bey İstanbul'a doğru yola çıkmıştır. İstanbul'a vardıklarında İtilaf Devletleri'nin zırhlılarının boğazda olmasına çok şaşırın Cevat Abbas Bey'e "Geldikleri gibi giderler." demiştir.

İstanbul'da Gazi Mustafa Kemal Paşa, Anadolu'ya geçmek için alternatif bir yol güzergâhı planlayıp bölgenin güvenliğini sağlamasını emretmiştir. Bu bağlamda Cevat Abbas Bey girdiği temaslarda Yahya Kaptan Müfrezesini oluşturmuş ve Kocaeli havalisinde gerekli tedbirleri alıp Anadolu'ya geçiş için güvenli yolu hazırlamıştır. Bir yandan bu tedbirler alınırken diğer yandan Celal Abbas Bey İstanbul Hükümeti temsilcileriyle girmiş olduğu sıcak ilişkilerde Mustafa Kemal Paşa'nın padişaha bağlılığından ve görev beklediğinden söz etmiştir. Bunun üzerine İstanbul Hükümeti adına 3. Ordu Müfettişliği göreviyle Gazi Mustafa Kemal Paşa Bandırma Vapuruyla Samsun'a yola çıkmıştır. Samsun'a gidenler arasında Cevat Abbas Bey'de yer almıştır. Burada Amasya Genelgesini, kaleme almış ve bir tarihi olaya şahitlik etmiştir. Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın İstanbul'a dönmesi emri hükümet tarafından verilmesi üzerine önce Gazi Mustafa Kemal Paşa ve ardından Cevat Abbas Bey askerlik görevinden istifa etmiş ve sine-i millete dönmüşlerdir. Erzurum ve Sivas Kongrelerinin ardından Osmanlı Mebusan Meclisi'nin açılmasıyla meclise Bolu mebusu olarak girmeyi başarmış ve Misak-ı Milli'nin kabul edilmesinde mühim bir vazife görmüştür. İstanbul'un işgalinin ardından balıkçı kılığında önce Yalova'ya oradan da Ankara'ya geçip TBMM'de Bolu mebusu olarak görev almıştır.

Milli mücadele döneminde Yalova'da çıkan ayaklanmaların bastırılmasının ardından Yozgat'ta Batı Cephesi'ne gönderilecek bir müfrezeye oluşturması göreviyle Yozgat'a gönderilmiş ve başarıyla bu görevi ifa etmiştir. Bu görevden sonra Sofya'ya elçi olarak gönderilen Cevat Abbas Bey Balkanlar'da aktif bir rol üstlenmiş burada Yunanlılar aleyhinde çalışacak bir silahlı örgüt vücuda getirmeye muvaffak olmuş ancak itilaf Devletleri'nin baskıları sonucu Sofya'da daha fazla kalamamış ve Anadolu'ya dönmüştür.

Milli Mücadelenin zaferle sonuçlanması ve Cumhuriyetin ilanından sonra gerçekleştirilecek inkılaplarda aktif bir rol alan Cevat Abbas Bey, Türk Tayyare Cemiyeti'nin kurucu reisi olmuştur. Hava gücünün önemini iyi anlayan Cevat Abbas Bey Türk Havacılığının gelişimi için büyük çaba sarf etmiştir. Ayrıca İş Bankası kurulurken yönetim kurulunda yer almış ve İş Bankası İdare Meclisi görevini üstlenmiştir. (Gürer, 2019: 336).

Cumhuriyetin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Paşa'yla, Anafartalar'dan önce başlayan tanışıklığı Anafartalar'da ast-üst ilişkisiyle devam etmiş ardından mühim bir dostluk bağı kurulmuştur. I. Dünya Savaşı sırasında ve Milli Mücadele Dönemi'nde etkin bir rol oynayan Cevat Abbas Bey önemli muharebelerde Mustafa Kemal Paşa'nın yaverliği görevini üstlenmiş ve aldığı emirleri başarılı bir şekilde uygulamıştır. Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın vefatına kadar yanında olmuş sofrasından ayrılmamıştır. O'nun fikirlerinden faydalanmış ve daha tanıştıkları ilk günden itibaren ileri görüşlü aydın biri olduğu kanaati Cevat Abbas Bey'de uyanmıştır. Cumhuriyet'in ilanından önce ve sonra aziz vatanın müdafaasında üzerine düşen vazifeyi layığıyla yerine getirmeye özen göstermiştir. Gerçekleşmiş olan inkılaplarda Cevat Abbas Bey mühim adımlar atmış yeni inşa edilmiş olan Cumhuriyet rejiminin tesis edilmesi için var gücüyle çalışmıştır.

KAYNAKÇA

A) Arşivler

TBMM Arşivi, Mehmet Cevat Abbas (Gürer), Sicil Dosyası, Sicil No: 60

B) Süreli Yayınlar

Cumhuriyet Gazetesi

Yeni Sabah Gazetesi

TBMM Tutanakları Dergisi

C) Telif ve Tetkik Eserler

AKANSEL İsmail Hakkı, **Atatürk ve Yaverleri**, Harp Akademileri Basımevi, İstanbul, 2006

AKDOĞAN Mahmut, **Türk Tayyare Cemiyeti**, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1993

ARIBURUN Kemal, **Atatürk ve Çevresindekiler**, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1988

ARMAOĞLU Fahir, **Siyasi Tarih (1789–1960)**, AÜSBF Yayınları, Ankara, 1973

ARMAOĞLU Fahir, **20. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914–1980)**, İş Bankası Yayınları, Ankara, 1983

ATAY Falih Rıfkı, **Çankaya**, C: I, Çağdaş Yayınları, Ankara, 1999

COŞKUN Alev, **Samsun'dan Önce Bilinmeyen 6 Ay: İşgal, Hüzün, Hazırlık**, Cumhuriyet Kitapları, İstanbul, 2011

Cumhurbaşkanlığı Tarihi 1923-2005, Cumhurbaşkanlığı Yayınları, Ankara, 2005

DOĞAN Mehmet, **Büyük Türkçe Sözlük**, Vadi Yayınları, Ankara, 2003

DURUPINAR Mehmet, **Beşiktaş Tarihi**, YKY, İstanbul, 2003

GOLOĞLU Mahmut, **Milli Mücadele Tarihi II Sivas Kongresi**, İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2006

GÜRER Cevat Abbas, **Ebedi Şef Kurtarıcı Atatürk'ün Zengin Tarihinden Birkaç Yaprak**, Halk Basımevi, İstanbul, 1939

GÜRER Turgut, **Atatürk'ün Yaveri Cevat Abbas Gürer Cepheden Meclise Büyük Önder ile 24 Yıl**, İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2019

HAYTA Necdet, ÜNAL Uğur, **Osmanlı Devleti'nde Yenileşme Hareketleri (XVII. Yüzyıl Başlarından Yıkılışa Kadar)**, Gazi Kitapevi, Ankara, 2012

HÜRKUŞ Şarman Gönül-HÜRKUŞ Maxon Sevim, **Vecihi Hürkuş Bir Tayyarecinin Anıları**, YKY, İstanbul, 2016

IRMAK Sadi, **Atatürk'ün Çevresi Milli Mücadele ve Devrimler Kadrosu**, Hisarbank Kültür Yayınları, İstanbul, 1981

KANSU Mazhar Müfit, **Erzurum'dan Ölümüne Kadar Atatürk'le Beraber**, C:I, Ankara, 1997

KARACA Ali, "II. Abdülhamid'in İdareyi Kontrol Mekanizmalarından Yaverlik Kurumu", 13. Tarih Kongresi 4-8 Ekim 1999, **TTK Yayınları**, Ankara, 2002

MANGO Andrew, **Atatürk**, Sabah Kitapları, İstanbul, 2000

Nutuk, Yakamoz Yayınları, İstanbul, 2008

ORTAYLI İlber, **Osmanlı'yı Yeniden Keşfetmek**, Timaş Yayınları, İstanbul, 2006

ÖZÖN Mustafa Nihat, **Büyük Osmanlıca Türkçe Sözlük**, İnkılap ve Aka Kitabevi, İstanbul, 1979

ÖZTÜRK Kazım, **Türk Parlamento Tarihi II. Dönem**, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları, Ankara, 1995

SAKALLI Bayram, **Ankara ve Çevresinde Milli Faaliyetler ve Teşkilatlanma**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1988

SEVECEN Tunç, 2011, "Ateş-Güneş Kulübü (1933-1938)", **Tarih Ve Toplum Yeni Yaklaşımlar Dergisi**, S:13

ŞENEL Volkan, 2015, "Mustafa Kemal Atatürk'ün Derince'deki Arkadaşı Cevat Abbas Bey", **Uluslararası Kara Mürsel Alp ve Kocaeli Tarihi Sempozyumu II**, (s.1459-1468)

ŞENŞEKERCİ Erkan-GÜLCAN Yılmaz, **Türk Devrim Tarihi ve Atatürkçülük**, Alfa Yayınları, İstanbul, 2003

ŞİMŞİR Bilal, **Atatürk ile Yazışmalar (1920-1923)**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1981

UÇAROL Rıfat, **Siyasi Tarih (1789–1994)**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1995

TEVETOĞLU Fethi, **Atatürk'le Samsun'a Çıkanlar**, Atatürk ve Çevresi Yayınları, Ankara, 1971

TEZER Şükrü, **Atatürk'ün Hatıra Defteri**, TTK, Ankara, 2019

YARAR Hülya-DELİALİOĞLU Mustafa, **Cepheden Meclise**, TTK Yayınları, Ankara, 1999

YILMAZ Veli, **Siyasi Tarih**, Harp Akademileri Komutanlığı Yayınları, İstanbul, 1998

D) İnternet Kaynakları

https://www.thk.org.tr/thk_kurumsal/itemlist/category/156-tarih%C3%A7e Erişime açık 3 Aralık 2019

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Özgür AKDAĞ

Doğum Yeri : Manisa-Sarıgöl

Doğum Tarihi : 15.02.1979

Medeni Hali: Evli

EĞİTİM BİLGİLERİ

Kocaeli Üniversitesi Turizm Rehberliği

Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi

MESLEKİ BİLGİLER

Muğla Büyükşehir Belediyesi Kültür, Turizm ve Spor Dairesi Başkanı